

1969

KOVAS
MARCH

LAIŠKAI
LIETUVIAMS

MINTYS ant kalno šeštadienio popietę A. L.	89
MALDA XX amžiuje, galinčiame tapti Velykų sekmadienio rytu G. Papini	90
PASAULIEČIAI, KUNIGAI, ŠV. LIAUDIS A. Grauslys	92
EKUMENINĖS KALBOS:	
Vieni kitus sveikinti K. Trimakas, S. J.	97
Bendrai melstis P. Dilys	98
Kartu Kristų liudyti V. Bagdanavičius, M.I.C.	99
PALIKIMAS (Trijų paveikslų drama, I) A. Kairys	101
PROF. P. SKARDŽIAUS SUKAKTIS J. Vaišnys, S. J.	111
KRIKŠČIONIJA. Pietų Amerika 1968 m.: Brazilija, Argentina, Kolombija A. L.	112
AKIRAČIAI: V. Noreikos koncertams praėjus V. Kutkus	114
ŠEIMA: Prisirišimas, pasitikėjimas, pagarba G. Valiulienė	116
JAUNYSTĖ: Kodėl būti lietuviu Diskusijas veda A. Norvilas	117
FILMAI: Filmus suglaustai vertinant	119
ŠYPSANTIS Parinko Pr. Alš.	121
ANAPUS	122
ATGARSIAI	123

Šis numeris iliustruojamas naujomis A. Grigaičio nuotraukomis (I viršelio psl., 105-108, 120). Be to, Z. Sodeikienės iliustracija (89), Vezelay "Kristus savo didingume" (90) ir ekumeninių pamaldų nuotrauka (97).

Vol. XX. Nr. 3. KOVAS - MARCH

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas.

Vyriausiasis redaktorius — Kęstutis Trimakas, S. J. Redakcinis kolektyvas: Gintarė Ivaškienė, Stasys Yla, Algimantas Kezys, S. J. (foto redaktorius), Vaclovas Kleiza, dr. Arūnas Liulevičius, Aušrelė Liulevičienė, Zita Sodeikienė (meninė priežiūra), Nijolė Užubalienė, Juozas Vaišnys, S. J. (kalbos priežiūra). Administratorius — Petras Kleinotas, S. J. Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, Illinois 60636. U.S.A. Telefonas — RE 7-8400. Spaustuvė — Immaculata Press, Putnam, Connecticut. Prenumerata metams — \$5.00; atskiro numerio kaina — \$0.50.

LAIŠKAI LIETUVIAMS (Letters to Lithuanians). Published monthly except July and August, when bi-monthly, by The Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 W. 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Yearly subscription \$5.00, single copy 50c. Second-class postage paid at Chicago, Illinois, and additional mailing office.

MINTYS ANT KALNO ŠEŠTADIENIO POPIETĘ

RAMUS šiandien miestas — bent taip nuo kalno atrodo. Tokia graži diena — saulė ritas į pavasarį — o žmonių taip maža gatvėse. Matyt, kad pavargę. Tur būt, žmogus nei didelio skausmo, nei didelio džiaugsmo ilgai nešti negali.

Ir tavęs nėra. Ir tavo medis ne toks, kaip vakar. Šiandien tik rudos dėmės, beblunkančios nuo karštos saulės. Kaip žodžiai ant senų laiškų. Senu rašalu rašyti. Išbluks ir tavo žodžiai. Tu šypsaisi, ir šypsena perkreipia tavo teisingo staliaus pavargusį veidą. Labai pavargęs tavo veidas. Tau reikia poilsio. Ilsėkis — tau šis ilgas ramus pavasario popietis.

Tu mokėjai kalbėti. Ir tavo žodžiai yra kaip akmenėliai mano apave. Aš klausiau tavęs: kas aš turiu būti? Ir tu sakei: būk tu. Ir klausiau: kas aš? O tu nusišypsojai ir sakei: einam kartu, ir pamatysi. O tu sakei: diena numiršta nakčiai, bet naktis pagimdo rytą. Ir aš tau tikėjau, nes tavo žodžiai kaip medus, kaip bičių dūzgesys vasaros popietę.

Aš tada maniau: be tavęs negaliu gyventi. O šiandien jau tavęs nėra. Ir šiandien aš galiu juoktis — ar tu girdi? Aš juokiuosi iš nakties, iš medaus, iš bičių dūzgesio. Atsimenu, tu tai sakei: juokis, jei negali verkti. Aš negaliu. Aš tuščias.

Ar tu žinai, ką reiškia būti vienišam? Taip — nuo vakar. Mes vakar daug tave išmokėm. Tu dabar moki suprasti troškulį, tu moki suprasti skausmą. Tu moki suprasti mirtį. Ištyrėme tave. Tu tikrai žmogus. Ir tik žmogus. O mes tikėjomės, kad, kai tu būsi pririštas prie medžio, kai mes sukrausime sausas šakas prie tavo kojų, kai džiūgdami degsim ugnį... tada tu nusiimsi kaukę ir pasakysi: užteks, vaikai — pabaikime žaidimą. Bet tu tylėjai, nes tu neturėjai kaukės.

Jau vakaras. Šios nakties aš nebijau. Bijau tik ryto.

A. L.

MALDA DVIDEŠIMTAJAME AMŽIUJE, GALINČIAME TAPTI VELYKŲ SEKMADIENIO RYTU

DAR TEBESI kasdieną tarp mūsų. Ir būsi visados su mumis. Tarp mūsų gyveni, šalia mūsų, toj žemėj, kuri yra tavo ir mūsų; toj žemėj, kuri priėmė tave, kai buvai kūdikis taip kūdikių ir pasmerkta-sis taip pasmerktųjų; gyveni su gyvaisiais, gyvųjų žemėj, kuri tau patiko ir kurią tu myli; gyveni ne žmogiškuoju gyvenimu žmonių žemėj, gal būt, nematomas net ir tiems, kurie tavęs ieško, gal pasislėpęs vargšu, kuris perkasi pats sau duoną ir kurio niekas nemato.

Bet dabar jau atėjo laikas, kad vėl mums visiems pasirodytumei ir duotum aiškų ir neginčijamą ženklą šitai gentkartei. Tu matai, Jėzau, mūsų reikalus; tu matai, ligi kokio laipsnio siekia mūsų vargai..., mūsų skriaudos ir mūsų beviltiškumas; tu žinai, kaip labai reikia, kad tu vėl sugrįžtum.

Tu gi žinai, kaip begaliniai, ypač šiuo metu, yra reikalingas tavo žvilgsnis ir tavo žodis. Žinai gerai, kad vienas tavo pažvelgimas gali išjudinti ir pakeisti mūsų sielas, kad tavo balsas gali pajudinti mus iš mūsų begalinio skurdo lindynių; tu geriau už mus žinai, daug giliau, negu mes, kad tavo buvimas yra būtinais reikalingas,... ypač šiame amžiuje, kuris Tavęs nepažįsta.

Daugiau nei kartą po Prisikėlimo pasirodei gyviesiems. Tiems, kurie manė, kad neapkenčia tavęs, ir tiems, kurie mylėtų tave, net jeigu tu nebūtum Dievo sūnus, esi parodęs savo veidą ir kalbėjai savo balsu... Tu buvai šviesa ir žodis Pauliaus kelyje, ugnis ir kraujas Piančiškaus urve, tobula meilė Kotrinės ir Teresės nuošalėse. Jeigu sugrįždavai dėl vieno, tai kodėl negalėtumei sugrįžti, vieną kartą, visiems? Jeigu anie verti buvo tave pamatyti dėl savo aistringos vilties, tai mes galime pasiremti mūsų nykaus beviltiškumo teisėmis. Anos sielos šaukėsi Tavęs savo nekaltumo pajėga; mūsų sielos šaukiasi tavęs iš savo bejėgiškumo ir nusivylimo gelmių... Niekados tavo Naujiena nebuvo tokia reikalinga, kaip šiandien, ir niekados, kaip šiandien, nebuvo taip užmiršta arba paneigta...

Bet mes, paskutinieji, laukiame tavęs. Lauksime tavęs kasdieną, nepaisydami savo nevertumo... Ir visa meilė, kurią galėsime iš savo nualintų širdžių išgauti, bus tau, Nukryžiuotasai, kuris iškentei kančias, mylėdamas mus, ir dabar mus kankini visa savo nepermaldaujamos meilės galia.

Giovanni Papini, Kristaus istorija

Kristus savo
digingume.
(Vezelay)

PASAULIEČIAI, KUNIGAI, ŠVENTOJI LIAUDIS

Antrojo Vatikano susirinkimo temomis - 6

ALFONSAS GRAUSLYS

Pirmoje eucharistinėje mišių maldoje "šventosios liaudies" vardu vadinami visi pakrikštytieji, kurie, plačia prasme, priklauso Kristaus įkurtai Bažnyčiai. Trečioje eucharistinėje maldoje, kreipiantis į Viešpatį, tikintieji vadinami "Tau priklausančia liaudimi", gi ketvirtyje — "savąja tauta". Tai liaudžiai ar tautai priklauso ne tik eiliniai krikščionys, bet taip pat dvasiškiai. Kadangi tie eiliniai vadinamieji "pasauliečiai" sudaro tos šventosios liaudies visišką daugumą ir kadangi jų padėtis bei vertė po II Vatikano susirinkimo yra labai pasikeitusi, tai reikia su tomis atmainomis čia susipažinti.

Prieš II Vatikano susirinkimą šimtmečių eigoje buvo susidariusi kone beteisė pasauliečių padėtis Bažnyčioje. Žmonių sąmonėje Bažnyčia atrodė ne kas kitas, kaip popiežius su vyskupais ir kunigija. Net ir tų laikų teologiniai vadovėliai Bažnyčios sąvokon krikščionių pasauliečių neįjungdavo. Dvasiškija teatstovavo veiklią gyvą Bažnyčią. Pasauliečiai tebuvo vien pasyvi minia, medžiaga bei tas bespalvis fonas, kuriame dvasiškija galėjo pasireikšti. Jie turėjo tris "teises": klausytis pamokymų, paklusti įstatymams bei įsakymams ir medžiaginiai Bažnyčią remti. Platieji tikinčiųjų sluoksniai Bažnyčioje balso neturėjo ir su jų norais nebuvo skaitomasi. Tuo būdu dvasiškija buvo virtusi atsiribojusiu nuo pasaulio luomu, kasta, dvasiška ponija. Dvasiškiją ir pasauliečius krikščionis skyrė ko tik ne "geležinė uždanga". Tikinčiųjų masės nesidomėjo Bažnyčios gyvenimu, nes tasai atrodė jiems vien kunigų reikalas. Gyvenime pradėjo

įsivyrėti ta eilinius krikščionis demoralizuojanti nuotaika, kad šventumui siekti tėra skirti tik dvasiškiai bei vienuoliai, kai likusiems krikščionims pakanka vien vengti sunkių nuodėmių ir taip siekti išganymo. Nenuostabu, kad šitokių nusistatymų bei padėties vaisiai vis darėsi liūdniesni, ir krikščioniškasis pasaulis, kaip rodė statistikos, vis labiau pradėjo nukrikščionėti.

Susirūpinusieji Bažnyčios ir krikščionybės likimu jau praėjusiame ir šiame šimtmečiuose kentėjo dėl tokio vidinio Bažnyčios suskilimo, kuris, absoliutinę tikinčiųjų daugumą pavertęs pasyviais ir vėliau visai abejingais, pačią krikščionybę susilpnino vis daugėjančių priešų akivaizdoje. Jie stotė sau klausimą, kodėl taip įvyko. Juk pirma krikščionybės amžiais visi krikščionys — dvasiškiai ir nedvasišdai — jautėsi "Dievo tauta" bei Kristaus Bažnyčia, ir "tikinčiųjų daugybė buvo vienos širdies ir vienos sielos" (Apd. 4, 32).

TRUPUTIS ISTORIJS

Senajame įstatyme žydai. Dievo įkvėptų patriarkų ir pranašų skelbimu, buvo išrinkta tauta, Dievo tauta. Žydams neatpažinus ir atmetus žadėtą Mesiją — Kristų, Kristaus sekėjai pasijuto Naujojo Įstatymo išrinktą, Dievui skirtą ir jam priklausančią tautą. Ši sąmonė, paties Kristaus sugestijuota, buvo paskelbta apaštalų laiškuose. Kaip Dievas, anot šio skelbimo, buvo užmezgęs ryšį ir suteikęs apreiškimą Izraeliui senovės laikais, taip ir Naujame Įstatyme su Jėzumi Kristumi ir jo apreiškimu gimė nauja Dievo

tauta. Anoji buvo gavusi tik laikiną, ruošiantį Mesiją sutikti apreiškimą; tuo tarpu naujai Dievo tautai suteiktas apreiškimas pasiliks nepakeičiamas iki pasaulio pabaigos.

Tą visą naujosios Jėzaus Kristaus tautos sąmonę apaštalas išreiškė žodžiais: "Jūs esate išrinktoji giminė, karališkoji, kunigystė, šventoji tauta..." (I Petr. 2, 9). Taip rašė apaštalas, kreipdamasis į visus krikščionis. Tuo jis norėjo pasakyti, kad visi pakrikštytieji tikintieji yra labai aukštos vertės; visi jie principiniai yra "pašauktieji, išrinktieji, šventieji" (kaip į juos laiškuose kreipiasi apaštalai) ir todėl tarp jų negali būti jokio diskriminavimo ar skirstymo į pirmarūšius ar antrarūšius.

Tiesa, yra įvairių pareigų Bažnyčioje, bei tos pareigos, nors ir labai būtų svarbios, reikalingos ir net būtinos, tačiau jos yra antraeilės, sugretinus jas su pirmaeile visų principiniai lygia didybe Jėzuje Kristuje, į kurį likome įjungti krikšto metu. Čia panaudotu žodžiu "principiniai" norima pasakyti tai, kad visi pakrikštytieji, gavę pašvenčiamąją malonę, yra gavę ir priemonių tam dieviškam gyvenimui savyje išlaikyti, o jei jie tą didybę aptemdo savo nuodėmėmis ir nerūpestingumu ją palaikyti, tai čia yra kalti jie patys, o ne krikščionybė. Jei ir yra toje krikščionių didybėje kurios nors asmeninės nelygybės, tai ji kyla iš įvairaus jų šventumo laipsnio, bet ne iš einamų Bažnyčioje pareigų skirtumo.

Pirmųjų šimtmečių krikščionys, žinodami, kad jie visi šaukiami į aukštą šventumą, nesididžiavo einamom skirtingom pareigom Bažnyčioje. Dvasiškai, kaip ir visi kiti, didžiudamiesi savo pašaukimu juos su Dievu taip suartinusiom krikščionybėn, nesijautė atskiru luomu, reikalaujančiu sau ypatingos pagarbos bei privilegijų. Jie nešiojo tuos pačius visiems įprastus rūbus (skirtingi rūbai atsirado tik V šimtmečio gale) ir buvo vedę. Krikščionybė, nežiūrint kruvinų persekiojimų, vis labiau plito. Jos įsitikinimo gilumą liudijo skaitlingi kankiniai.

Sulaukusi laisvės IV šimtmetyje, krikščionybė virto Romos valstybine religija. Bažnyčia, neseniai persekiota, buvo apdo-

vanota privilegijomis, ypač jos dvasininkai. Tos privilegijos, turtėjimas ir jų palydovė puikybė, vis labiau augantis klerikalizmas (noras valdyti visus visose gyvenimo srityse) iškasė griovius tarp dvasiškių ir liaudies. Vis labiau susirišdama su pasauline valdžia, kai viduramžiais net aukšti dvasiškai tapdavo pasauliniais valdovais bei kunigaikščiais. Bažnyčia vis labiau pasaulėjo. Į aukščiausias, aukštas ir šiaip kunigų pareigas pradėjo veržtis nebažnytinės dvasios aukštesniųjų luomų atstovai.

Pradedant IV šimtmečiu, pradėjo kurtis vienuolijos, kurios savo įžadais sudarė atskirą luomą Dievo tautoje, nes jų gyvenimas jau esminiai skyrėsi nuo šiaip krikščionių gyvenimo. Vis didėjanti vienuolių įtaka ilgainiui suvienulino ir pasaulinius dvasiškų, uždėjo jiems celibato pareigą, vienuolinio pobūdžio brevijoriaus maldas ir kt. Tam suvienulinimui ypač pritarė iš vienuolių kilę popiežiai. Taip pamažu Bažnyčioje ir krikščionybėje atsirado dvi klasės: dvasininkų (įskaitant į juos pasaulinius kunigus bei vienuolius) ir pasauliečių. Į krikščionius pasauliečius pradėta žiūrėti iš aukšto. Kaip labai buvo nutolta nuo pirmojo šimtmečio krikščionybės, kada apaštalų raštuose iš viso nebuvo pasauliečių sąvokos, nes visi sudarė "Dievo tautą", kurioje nebuvo klasių! Pasauliečių vedybos virto kažkokia nuolaida žmogaus prigimčiai, o jų visa padėtis krikščionybėje buvo paskaityta kompromisu su ja. Jie virto žemesne klase joje. Oficialūs Bažnyčios sluoksniai ir tuo laiku spausdinamos teologinės knygos "pamiršo" apie Šv. Rašte skelbtą visų krikščionių didybę, ten skelbiamą krikščionių kunigystę, ir Bažnyčios sąvokoje krikščionių pasauliečių nebeliko. Klerikalizmas vėliau iššaukė reakciją, antiklerikalizmą ir

Šiame žurnalo numeryje "Stebint ir svarstant" skyriaus nėra, nes vyriausias redaktorius nebesuspėjo jį paruošti, rengdamas "Laiškų Lietuviams" šventę kovo 8 d. Dėl tos pačios priežasties numeris išeina gerokai pavėlavęs.

net neapykantą Bažnyčiai bei pačiai krikščionybei.

XVI šimtymetyje kilusi bažnytinė revoliucija tarp kitko stipriai pasisakė prieš tų laikų dvasiškos klerikalizmo, jos visagalybės ir prieš eilinių krikščionių vaidmens nuvertinimą Bažnyčioje. Reformatoriai, pasisakydami prieš tą vienašališkumą, metėsi į kitą kraštutinumą, visiškai nuvertindami oficialią sakramentinę kunigystę ir vien skelbdami visų krikščionių kunigystę ir jos užtenkamumą Bažnyčios gyvenime. Kad ir turėdami Šv. Rašte įrodymų krikščionių pasauliečių kunigystei paremti, jie "pamiršo", kad Bažnyčia turėjo pagrindų ir sakramentinei kunigystei.

Reformatorių kraštutinis Bažnyčios visuotinį Susirinkimą Tridente (nukreiptą prieš juos) pastūmėjo į kitą kraštutinumą: jis ypatingai iškėlė sakramentinės oficialios kunigystės didybę, beveik visiškai neužsimindamas apie visiems krikščionims bendrą, kad ir nuo kunigystės sakramento skirtingo pobūdžio kunigystę. Tuo būdu, kad ir nesuklysdamas (nes pasauliečių kunigystės nepaneigė!), tačiau tuo nutylėjimu Susirinkimas daugiau ar mažiau klaidino visuomenę.

Čia tenka įsidėmėti įdomų reiškinį, kad niekad žmogus patsai nepriartėja taip prie klaidos, kaip kovodamas prieš kito klaidą. Norėdamas tą klaidą paneigti, jis pasiduooda iliuzijai manydamas, kad perdėtu kraštutinumu jis labiausiai tą klaidą paneigs, pamiršdamas, jog tuo būdu, jis suniekina ir tą tiesos dalį, kuri yra klaidoje.

Tą tiesą Bažnyčia pradėjo suprasti ypač mūsų gyvenamame šimtymetyje. Jai vadovaujant, prasidėjo posūkis atstatyti krikščionių pasauliečių deramai padėčiai bei garbei Bažnyčioje. Buvo prisiminti apaštališki laišakai ir tas visas artumas tarp jų ir pasauliečių apaštalavime krikščionybės pradžioje. Pijaus XI paskelbtoji katalikų akcija buvo didysis šio šimtmečio žygis sudominti pasauliečius Bažnyčios ir krikščionybės likimu, pažadinti juose atsakingumą už jį ir juos pakviesti į apaštalavimo darbą savo aplinkoje.

1951 m. rudenį Romoje įvyko tarptautinis pasauliečių apaštalavimo kongresas. Tai

buvo pasauliečių įsiteisinimo Bažnyčioje reikšmingas įvykis, nes apaštalavimo sąvoka šimtmečiais buvo laikoma vien dvasiškos pareiga. Tasai kongresas įvyko Pijaus XII laikais — popiežiaus, kuris tarp kitko yra pareiškęs, kad jei už geležinės uždangos tikėjimas išliks, tai tik ištikimų pasauliečių dėka.

Apie kraštutinumų pavojus doktrinoje dar geriau suprato didieji mūsų laikų teologai ir jų įkvėptas II Vatikano susirinkimas, kuris atitaisė Tridento suvažiavimo vienašališkumą krikščionių pasauliečių atžvilgiu. Tad reikia pažvelgti į krikščionius pasauliečius II Vatikano susirinkimo akimis.

PASISAKYMAI II VATIKANE

Šiame visuotiniame Bažnyčios susirinkime tik atskiri konservatyvios mažumos atstovai, svarstydami pasauliečių padėtį Susirinkime, yra pasisakę prieš pasauliečius, bijodami, kad pasauliečių iškėlimas nesumažintų kunigijos autoriteto ir nesudrumstų tarpusavių santykių, kurių pagrinde turėtų pasilikti amžiais įsitvirtinusi taisyklė: hierarchija įsako, pasauliečiai klauso. Vyskupų gi didžioji dauguma pasisakė už pasauliečius.

Miunsterio (Vokietijoje) vysk. J. Hoeffner pasakė, kad pasauliečių apaštalavimas ypač turi pasireikšti socialinio gyvenimo atnaujinimu teisingumo ir meilės dvasioje... Dvasiškija, anot jo, turi laikytis Pijaus XI ir Pijaus XII skelbto subsidariteto principo, pagal kurį ji neturi kištis į tai, ką pasauliečiai gali patys padaryti.

Manchesterio (JAV) vysk. E. Primeau kėlė pasauliečių savivertės supratimą ir reikalingumą hierarchijai su jais kalbėtis, ne tik nebažnytiniais, bet ir bažnytiniais klausimais. Jis sakė, kad reikia pasauliečiams palikti laisvę ir iniciatyvą, nes jie noriai dirba Bažnyčiai, bet nenori, kad su jais būtų elgiama kaip su daiktais. Todėl reikia kiekvienoje vyskupijoje šviesių pasauliečių sambūrio, kuris turėtų ryšio su vyskupu ir klebonais.

Bruegge (Belgijoje) vysk. E. J. M. de Smedt nurodė, kad šiandieninis žmogus nesivado-

vauja praeities tradicijomis, pasyviai nepamėgdžioja kitų, bet už religiją apsisprendžia jos pagrįstumo įtikintas. Jis nepakenčia religijos atstovų jam rodomo paternalizmo bei protekcionizmo.

Bolonijos (Italijoje) vysk. L. M. Bettazzi pasisakė prieš tokį pasauliečių traktavimą Susirinkimo dokumentų projektuose, kur jie laikomi tartum šalia Bažnyčios, kai tuo tarpu jie patys yra Bažnyčia. Pasauliečiai, kad ir su hierarchijos žinia, turi patys ieškoti būdų, kaip pasaulyje liudyti Dievą. Jei jie tų būdų dar nesurado, tai esame, anot jo, ir mes kalti, nes jais nepasitikėjome ir per ilgai juos laikėme savo globotiniiais.

Bhopal (Indijoje) arkivysk. E. D'Souza teigė, kad šiais laikais nebegalioja šis principas: "Lai niekas neįvyksta be vyskupo", nes tas dėsniis stabdo tikinčiųjų iniciatyvą. Tiesa, anot jo, niekas neturi įvykti prieš vyskupą, bet Dievo tauta nėra totalitarinė valstybė, kurioje viskas iš viršaus atliekama. Jei taip būtų, tai kur tada beliktų vietos Dievo vaikų laisvei? Tasai principas buvo klerikalizmo pasireiškimas. Ar tad nereikia mums jo atsisakyti?! Ar pasauliečiai nėra mūsų broliai, tos pačios vertės, kaip ir mes, kad ir eidami skirtingas pareigas Mistiniame Kūne? Ar negalėtų pasauliečiai pavaduoti daugelį dvasiškių Romos Kongregacijų tarnybose? Kodėl negalėtų pasauliečiai dirbti diplomatinėse šv. Sosto tarnybose? Gal toji nauja tvarka ir privestų prie kai kurių nesusipratimų ir krizių, bet tai būtų augimas.

Talca (Čilėje) vysk. M. Larrain (vienas iš pažangiųjų Pietų Amerikos vyskupų, kuris, deja, 1966 m. žuvo nelaimingam atsitikime ir kuris vyskupų rūmuose buvo įsteigęs socialinį centrą), savo kalboje pabrėžė, kad pasauliečių apaštalavimo uždavinys yra tampti surišti Bažnyčią ir pasaulį. Pasauliečiai yra tartum tiltas, per kurį evangelija ateina į pasaulį, o pasaulio problemos pasiekia Bažnyčią; kaip malonė atbaigia prigimtį, taip apaštalavimas atbaigia pasauliečių dirbamą darbą. Tas apaštalavimas pasaulį gydo, aukština, veda žmoniją į jos tikslą ir kuria Dievo karalystę. Kalbėtojo tvirtinimu, šiame laikotarpyje kuriame, gal būt, yra daugiau ateistų ne tiek iš neapy-

kantos Dievui, kiek iš meilės žmonėms ir jų pažangai (kuriai, jų ne visai teisingu supratimu, religija kliudo — A. G.), pasauliečių apaštalavimas atsako į šiandienos gyvenimiškas problemas.

Pittsburgo (JAV) vyskupas J. J. Wright pareiškė, kad šito Susirinkime ruošiamo teksto pasauliečiai laukė 400 metų. Afrikos kardinolas L. Rugambva reikalavo, kad daugiau pasauliečių dalyvautų Susirinkimo darbuose. Belgijos kardinolas L. Suenens reikalavo, kad į Susirinkimą būtų pakviesta moterų, nes, anot jo, "Šv. Dvasia buvo suteikta visiems, taigi ir pasauliečiams". Montrealio kardinolas P. Leger ragino, kad tinkami pasauliečiai būtų kviečiami į kunigų seminarias mokytojauti. Reikia dar pažymėti originalų Bombėjaus (Indijoje) kardinolo V. Gracias reikalavimą, kad pasauliečiai bažnytiniais įstatymais būtų apsaugoti nuo dvasiškos neteisingo elgesio su jais.

Idomu yra tai, kad Rytų Bažnyčios (susijungusios su Roma) atstovai šių pasisakymų metu tylėjo ir tik arkivysk. E. Zoghby pasakė, kad pas juos pasauliečių problemos nėra, nes Rytų Bažnyčioje niekada nėra buvę dvasiškos atsiskyrimo nuo pasauliečių ir jie visada glaudžiai tarpusavy bendradarbiavo.

Tenka pripažinti, kad, komisijose rengiant susirinkimo dokumentų projektus — net ir tiesioginiai liečiančius pasauliečius, pasauliečiai nebuvo pakviesti, nors su kai kuriais jų šalia Susirinkimo buvo tariamasi. Pats pirmasis iš pasauliečių, kuris buvo paties Jono XXIII asmeniškai pakviestas Susirinkimo pirmoje sesijoje dalyvauti, buvo prancūzų filosofas - teologas Jean Guittou. Antroje gi sesijoje jau dalyvavo 10 pakviestų Susirinkimo stebėtojų, ketvirtoje baigiamoje susirinkimo sesijoje viso buvo 52 vyrų ir moterų atstovai. Pradžioje jie buvo tik stebėtojai, bet baigiamoje sesijoje jiems buvo leidžiama Susirinkime kalbėti; kai kurie tuo leidimu pasinaudojo.

SUSIRINKIMO DOKUMENTUOSE

Krikščionys pasauliečiai šešiolikoje II Vatikano susirinkimo dokumentų užima

svarbią vietą, nes apie juos ten kalbama 132 kartus. Dogminės konstitucijos "Bažnyčia" IV ir V dokumento skyriuose kalbama apie pasauliečius ir apie visų kvietimą tapti šventais Bažnyčioje (*II Vatikano susirinkimo dokumentai*; lietuvių vertimas, I dalis, 58-75 psl.). Apie pasauliečius kalba ir tos pačios konstitucijos II skyrius apie Dievo tautą (25-38 psl.). Ši konstitucija aptaria pasauliečio sąvoką, sakydama, kad "pasauliečiais čia laikomi visi krikščionys, kurie nėra gavę šventimų ir nepriklauso Bažnyčioje pripažintam vienuolių luomui. Tai tikintieji, krikštu įjungti į Kristų, virtę Dievo tauta ir savo būdu tapę Kristaus — kunigo, pranašo ir karaliaus — galios dalininkais. Jie vykdo Bažnyčioje ir pasaulyje sau tenkančią visų krikščionių misijos dalį" (I dalis, 59 psl.).

Tiksliau kalbant, šioji konstitucija pagrindžia krikščionių pasauliečių vertingumą, jų uždavinių ir darbo garbingumą ir būtinumą Bažnyčioje, jų apaštalavimo pobūdį, jų santykius su oficialia dvasiškija ir pagaliau jų dalyvavimą Kristaus kunigystėje, pranašavime bei valdyme. Skelbdama, kad visi šaukiami į šventumą, konstitucija pareiškia, kad pasauliečiai nėra žemesnės rūšies krikščionys už kunigus ir vienuolius, bet, kad visi, nors eidami skirtingas pareigas, yra lygiai garbingi šventosios liaudies nariai.

Antrajame dokumente, liečiančiame pasauliečius, dekrete "Pasauliečių apaštalavimas" (II dalis, 132-168 psl.) kalbama apie pasauliečių apaštalavimo pagrindus, tikslus, sritis, būdus, tvarkymą bei pasiruošimą.

Gera išsiskaičius į tuos čia suminėtus ir kituose Susirinkimo dokumentuose randamus šiuo klausimu tekstus, pastebimos dvi pagrindinės idėjos: 1) mintys, nukreiptos prieš dvasiškijos klerikalizmą, bei pabrėžimas, jog ji savo pareigomis visiems tarnauja; 2) ten keliamos krikščionių pasauliečių savigarbos ir jų dalyvavimo Bažnyčios pasiuntinybėje būtinumo sąmonė. Tai ypač aiškėja, pasiskaičius dekretą "Kunigų tarnyba ir gyvenimas" (II dalis, 169 psl. ir toliau, ypač 172-173 bei 187-189). Tuo būdu Vatikano dokumentai siekia panaikinti tą

geležinę uždangą, kuri skyrė kunigiją ir pasauliečius, ir sudemokratinti jų santykius krikščioniško broliškumo pagrindu.

Tam kunigų su pasauliečiais suartėjimui *Konstitucijoje apie Bažnyčią* pateikiamas vienas šv. Augustino pasisakymas, kuris, gerai išimastytas, gali daug pasakyti vieniems ir kitiems: "Tai, kas esu jums, mane gąsdina; kas esu su jumis, mane guodžia. Jums esu vyskupas; su jumis — krikščionis. Pirmas dalykas reiškia pareigą; antrasis — malonę. Anas neša pavojų, o šis — išganymą" (I dalis, 61 psl.). Šiuo pasisakymu šventasis nesididžiuoja savo pareigom — jis pilnas kuklumo. Jis hierarchijos laipsnyje (hierarchija reiškia šventą viešpatavimą) nemato progos kitiems viešpatauti, bet pats yra baimės pilnas dėl jo laukiančios atsakomybės. Jis žiūri į vyskupavimą kaip į tarnybą kitiems — "aš esu jums", nes vyskupystė ar kunigystė pati savyje būtų nereikalinga, jei nebūtų žmonių, kuriems patarnaujama. Šitas dvasiškas sąmoningumas, kad jis yra skirtas žmonėms tarnauti, iš pagrindų pakerta tą klerikalinę puikybės nuotaiką, kuri jaučiasi stovinti aukščiau už kitus.

Tad, anot teologo H. Kūng, krikščionybėje aukštesnis iškilimo laipsnis nėra kurios nors aukštos dvasiškios pareigos Bažnyčioje, bet šventumas. Todėl tie, kurie giliausiai tiki, stipriausiai myli ir lieka nuolankiausi, t. y. šventieji, yra aukščiausiai iškilę krikščionybėje. Šventumas gi nėra kurios nors grupės krikščionybėje privilegija, jis yra skirtas visiems, jį gali pasiekti visi — tad ir krikščionys pasauliečiai.

Toliau šv. Augustinas sako: "Kas esu su jumis, mane guodžia". O kas jis yra su visais kitais krikščionimis, jei ne Dievo žodžio klausytojas ir laikytojas, nes ir aukštų pareigų dvasiškis nenustoja būti krikščionis. Ir jo išganymą apsprendžia ne tiek kitiems teikiami, kiek paties imami sakramentai. Tad šiuo visu posakiu šventasis nuolankiai džiaugiasi ir tikisi išganymo, nes su visais jam pavestais žmonėmis jis yra krikščionis. Kitaip sakant, pati aukščiausia garbė krikščionybėje yra pati krikščionybė.

(Sekančiame straipsnyje nagrinėsime "krikščionio didybės pagrindus — A. G.).

VIENI KITUS SVEIKINTI

•

BENDRAI MELSTIS

●

KARTU KRISTŲ LIUDYTI

Skatinant bažnyčių vadovybės, I. 18-25 d. ruošiamos bendros pamaldos už krikščionių suartėjimą. Lietuvių išeivių tarpe pirmos tokios pamaldos suruoštos I. 18 d. Jau-nimo Centro koplyčioj Čika-goj (sveikinimo žodi tarė kun. K. Trimakas, pamokslą sakė kun. P. Dilys); antros — Mar-quette Parko Presbiterijonų bažnyčioj, kur trumpai sveiki-no kun. P. Dilys, o pamokslą sakė kun. V. Bagdanavičius (kalbos spausdinamos apa-čioj). Atvaizde: susirinkusieji meldžiasi.

KUN. KĘSTUTIS TRIMAKAS, S. J.

**Sveikinti
reiškia
kitą
su džiaugsmu
pripažinti**

SVEIKINTI reiškia su džiaugsmu kitą, šalia savęs esantį, pripažinti; gėrį kitame atradus, nuoširdžiai patvirtinti; iš visos širdies gėrio kitam toliau linkėti.

Dievas yra Didysis Sveikintojas. Jis visa sukūrė. Jis visus šalia sa-vęs pastatė būti. Kurdamas kitus, jis sveikina... Dievas kiekvienam savo gėrio kibirkštėlę įdiegė. Gėrį duodamas, kitus jis sveikina... Kiekvienam protingam kūriniui jis savo laimę paskyrė. Laimės kiekvienam linkėdamas, jis sveikina... Dievo kūrybiniu, gėriu besi-dalinančiu, laime skiriančiu sveikinimu visi mes esame... Ir esame Dievo vaikai.

Koks Tėvas, toks Sūnus. Tėvas yra Didysis Sveikintojas. Toks ir jo Sūnus, Kristus... Kristui vos atėjus į pasaulį, skambėjo sveikinimo

žodžiai: Ramybė geros valios žmonėms. Savo gyvenime jis nuolat sveikino žmones. Sveikino, skelbdamas priartėjus Dievo karalystei. Sveikino aštuoniais palaiminimais. Sveikino, kviesdamas jį patį sekti, ragindamas viens kitą mylėti, skatindamas už viens kitą pasiaukoti.

Evangelija... visas Šventasis Raštas — tai rašytas Dievo sveikinimas. Pati Bažnyčia, Kristaus bendrija — tai Kristaus sveikinimą išgirdusių ir tarp savęs jo vardu besisveikinančių žmonių bendruomenė. Visi krikščionys yra Kristaus pasveikinti ir tarp savęs besisveikina jo vardu...

Nors neverti, esam Dievo vaikai. Susirinkom pasisveikinti... Nors nepilnai ištikimi, esam Kristaus sekėjai. Susirinkom pasisveikinti... Pasisveikinti — tai džiugiai pripažinti, kad esam šalia..., kad turim gėrio iš Dievo ir iš Kristaus... Tai linkėti Dievo ir Kristaus palaimos viens kitam...

Susirinkom pasisveikinti... Bendrai pasimelsti... Kristuje pajuskim, kad esam šalia vieni kitų. Kristuje patirkim, kad visi turime gėrio iš jo. Kristuje vieni kitiems linkėjime bendros Dievo palaimos... Būkime vieni kitų pasveikinti, nes esame sveikinami — be mūsų pačių ypatingų nuopelnų — ir Dievo, ir jojo Sūnaus...

Sunku priimti naują, ekumeninę teologiją... Todėl taip svarbums bendrai melstis už toki supratimą...

KUN. POVILAS DILYS

Mieli krikščionys! Jau eilė metų visa krikščionija tyliai, be didelių reklamų, sausio 18-25 d. mini Maldos savaitę už krikščionių vienybę. Tai yra didžiausias ekumeninis įvykis metų bėgyje. Amerikiečiai ir kitos tautybės pasaulyje turi jau savo specifinę tai savaitei skirtą tradiciją. Visur susirenka įvairių krikščionių konfesijų žmonės ir pabrėžia ekumenizmo svarbumą. Lietuvių tarpe tokios tradicijos dar neturime.

Šiandien, galima pasakyti, pirmą kartą čia, išeivijoje, lietuviai katalikai ir lietuviai evangelikai susirenka Dievo namuose kartu melstis už vienybę. Kaip gražu yra, kad galima dalyvauti bendrose pamaldose ir čia, Romos katalikų bažnyčioje, gali tarti žodį nekatalikų dvasiškis. Anksčiau to negalėjome padaryti. Anksčiau nebuvo bendros maldos, o dabar yra.

Žinoma, Maldos savaitė yra tik pradžia. Šią reikšmingą savaitę mūsų aplinkybėse

mes negalime sueiti kiekvieną dieną, o tik du kartus susirinkti: šiandien čia, o už savaitės Marquette Parko Presbiterijonų bažnyčioje. Tai yra nedaug. Per tuos du vakarus mes galime tik bendrai nagrinėti ekumenizmo svarbumą, bet mes galime suprasti ir įtikinti kitus, kad religinis kontaktas su kitais krikščionimis gali tik pagilinti mūsų asmeninį tikėjimą ir nėra jokio pagrindo mūsų įtarimams ir nedraugiškiems nusiteikimams.

Šią savaitę laikomos bendros pamaldos patvirtino tą tiesą. Šiandien privalome atvirai pripažinti, kad ekumeniniame gyvenime esame labai netobuli. Ekumeninė dvasia dar neprabilo kasdieniniame bažnytniame gyvenime lietuvių tarpe. Tikrai, jau trejus metus veikia Ekumeninis Būrelis Čikagoje, bet didžioji abiejų konfesijų dauguma dar vis stengiasi laikyti senas pozicijas ir aiškinti savo pasielgimą tais arba kitais būdais. Privalome neužmiršti, kad ekume-

nizmas bus tikrai gyvas ir augantis tik tada, kai jis parodys savo palaimintą veikimą normaliaame kiekvienos parapijos gyvenime. Tikrai jau daug padaryta, bet dar didesnis veikimas laukia visų tikinčiųjų lietuvių. Vis dar sunku mums priimti naują, ekumeninę teologiją, kuri visiems laikams pakeistų polemikos teologiją ir vestų mus į brolišką dialogą. Todėl taip svarbu yra šiandien mums, geros valios žmonėms, bendrai melstis už tokį supratimą, už reikalingumą palikti savo ligšiolinį galvojimą ir jausmą, o eiti nauju, galima pasakyti, krikščioniškesnių keliu, mokytis žiūrėti į savo bažnyčią ne kaip į savo rūšies tradicinį socialinį klubą, bet kaip į Dievo pašauktą instituciją, kuri skelbia tiesą ir laisvę Dievuje visiems.

Šįmetinis Maldos už vienybę savaitės šūkis yra paimtas iš apaštalo Povilo laiško galatiečiams, penktas perskyrimas, tryliktas skirsnelis: "Nes jūs, broliai, laisvei buvote pašaukti! Tai nenaudokite tos laisvės kaip

progos kūnui, bet meile tarnaukite vienas kitam". Tas šūkis, priimtas ir aprobuotas Amerikoje Romos katalikų vyskupų ir JAV Krašto Bažnyčių Tarybos (*National Council of Churches*), mums, lietuviams, yra ypačingai brangus ir artimas. Apaštalo Povilo žodžiai patvirtino mūsų nusistatymą, kad Dievas nori ir padeda žmonėms gyventi laisvėje, o tuo pačiu laiku pašaukia mus meilėje tarnauti vienas kitam, rodyti vienas kitam savo religines pažiūras, savo garbingą tradiciją, savo tikėjimo gelmes. Toks veikimo kelias neabejotinai pralauš kiekvienos atskiros bažnyčios sienas ir nuves žmoniją į vienybę Kristuje.

Bet šįmetinis šūkis yra mums taip pat vertingas tuo, kad jis pilnai pateisino mūsų išeivijoje tęsiamą kovą už laisvę Lietuvai. Jeigu Dievas pašaukė žmogų laisvei, tai jis nori, kad mūsų tauta laisvėje gyventų.

Tegu šios Maldos savaitės už vienybę šūkis mus lydi per šiuos metus mūsų religiniame ir tautiniame veikime. Amen.

Ar tai yra gerai?... Jei aš noriu liudyti Kristų, turiu pripažinti, kad šalia manęs yra geros valios kitaip manančių krikščionių.

KUN. VYTAUTAS BAGDANAVIČIUS, M.I.C.

Mes šiandien turime garbę, lietuvių protestantų pakviesti, kartu su jais melstis už Bažnyčios vienybę presbiterijonų bažnyčioje. Tai mums yra pirmas kartas ir nemaža naujenybė mūsų religiniame gyvenime.

Ne vienam iš mūsų kyla klausimas, ar tai yra gerai? Kodėl taip yra? Kas čia pasidarė, kad Katalikų Bažnyčia taip ryškiai pakeitė savo taktiką?

Atsakymų į šiuos klausimus galima išgirsti įvairių, bet man šiandien ateina galvon ypač tas, kuris yra išreikštas II Vatikano susirinkimo *Misijų dekrete*.

Jeigu mes į krikščionišką tikėjimą žiūrimė ne kaip į kokią uždara klubą, bet kaip į visą žmoniją apimantį išganymo vyksmą, tai mums prieš akis atsistoja priešingas faktas, kad didelė žmonijos dalis savo Gel-

bėtojo nepažįsta ir nėra nusiteikusi jį pažinti. Ir kai mes ieškome priežasties, kodėl pasaulio supažindinimas su Kristumi vyksta taip nesėkmingai, mes esame priversti grįžti atgal į mūsų namus ir čia susitikti su skaudžiu mūsų tikėjimo faktu, kad krikščionybė yra suskilusi. Dažnai, atstovaudami žmonijai Kristų, mes daugiau diskredituojame vieni kitus, negu iš tikrųjų liudijame Kristų.

Nesiimkime šį vakarą uždavinio ieškoti priežasties, kodėl taip yra. Jeigu mes tai pradėtume daryti, nejučiomis patektume į senuosius bėgius, į vieni kitų kaltinimus. Vietoj to, mes teisingai įvertinkime patį suskilimo faktą.

Aš galiu prisipažinti, kad man asmeniškai ši tragika nebuvo taip gyvai aiški, kol II Vatikano susirinkimas visos Bažnyčios

vardu to nepasakė. Aš žinojau, kad šalia Katalikų Bažnyčios yra kitos Bažnyčios, bet man tai buvo kaip kažkas manęs neliečiančio. Tuo tarpu dabar man vis labiau ir labiau darosi aišku, kad aš negaliu liktis abejingu Bažnyčios suskilimo atžvilgiu. Ir jeigu aš noriu liudyti Kristų, aš turiu mažią mažiausiai pripažinti, kad šalia manęs yra geros valios kitaip manančių krikščionių ir kad aš nei jų veiklai negaliu kenkti, nei negaliu nevertinti, ką ji gero Kristaus vardu žmonijai daro.

Bet čia pat iškyla priekaištas: jei taip, ar tikėjimo tiesos ir bažnytinės praktikos jau negalioja? Ar katalikybė nesiskiria nuo protestantizmo? Ar protestantizmas nesiskiria nuo katalikybės? Ar aš galiu nekreipti dėmesio į mano Bažnyčios mokymus?

Šitoki ir panašūs priekaištai teisėtai kyla pas katalikus ir protestantus, kai juos kas pakviečia jungtis į ekumeninį sąjūdį. Ne, jie galioja. Nei katalikas, nei protestantas, noris dirbti Bažnyčios vienybės labui, neprivalo išsižadėti savo Bažnyčios nuostatų ir praktikų. Jis gali liktis ištikimu savo bendruomenės nariu. Dar daugiau, jis turi pareigą paliudyti kitiems ekumenistams, kas jo Bažnyčioje yra geriausio. Norėdamas būti ekumenistu, jis tik turi sugebėti pripažinti geru tai, ką gero jis ras kitose krikščioniškose Bažnyčiose. Jis neturi iš anksto pasmerkti kiekvieno krikščionio, kuris nėra jo konfesijos narys.

Tiesa, ekumenistu nebus tas, kuris sakys, kad kiekvienas tegul kuria savo Bažnyčią, neatsižvelgdamas į kitus. Tokia savo laikysena jis pasakys, kad Bažnyčios vienybė jam iš tikrųjų nerūpi. Dėl to nebus galima tokio galvojimo laikyti ekumenišku. Ekumenistas išsilaisvins iš galvojimo klišėmis, paimtomis iš istorijos. Katalikas ekumenistas nekaltins šiandienio evangeliko ar reformato už tai, kad jis suskaldė Bažnyčią. O protestantas ekumenistas nekaltins dabartinio kataliko už tas tikinčiųjų kaltes, kurios prie Bažnyčios suskilimo privedė. Jie abu stengsis vienas į kitą žiūrėti, kaip du Kristaus liudytojai, ir stengsis kantriai ir rūpestingai suderinti savo pažiūras ir veiklas.

Mes matome, kad esame naujo sąjūdžio pradžioje. Mes nežinome, kur jis mus nuves, t. y. kokiomis formomis Bažnyčios vienybės mintis kristalizuosis ir kokia bus ta vienybė, kuri bus pasiekta. Tačiau vienu dalyku mes esame tikri, būtent, kad šis sąjūdis yra Šv. Dvasios įkvėptas. Tai liudija daugelis reiškinių. Tai liudija ypač tas faktas, kad patys religingieji žmonės abiejose šio suskilimo pusėse jau daug metų veikia ir meldžiasi už Bažnyčios vienybę. Dievo dvasia, būdama viena, negali nesiekti tos vienybės krikščionijoje.

Šį vakarą mes dėkojame lietuviams reformatams ir liuteronams už mūsų pakvietimą bendrai maldai už Bažnyčios vienybę.

Kai žiūrime į Bažnyčios vienybės problemą lietuvių tautos požiūriu, ji mums kelia daug uždavinių ir sunkenybių, bet kartu ji žada ir daug palaimos mūsų tautai. Palikime šį vakarą nuošaly sunkenybes, bet ištarkime bent pora žodžių apie palaimas. Konfesinės Lietuvių tautos grupės, kiekviena atskirai, yra daug prisidėjusios prie mūsų religinės kultūros. Tik prisiminkime lietuvių liuteronus su Mažvydu priešakyje, pradėjusiu mūsų tautos religinę raštiją, kartu su visu žvaigždynu Mažosios Lietuvos teologų, mokslininkų ir poetų. Ekumeninio sąjūdžio dėka mes, katalikai, šiuose asmenyse sugebėsime rasti daugiau, negu radome iki šiol.

Arba paimkime plačią reformatų tradiciją, su didžiuoju jos vadu Radvila Juodoju. Aš nesivaržyčiau jo laikyti mūsų tautos religiniu genijum. Ne šis vakaras yra tinkamas laikas vertinti Radvilą katalikišku ar kalvinistišku požiūriu. Tačiau, prieš 4 metus studijuodamas jo susirašinėjimą su Vakarų religininkais, paties Kalvino neišskiriant, susidariau stiprų įspūdį, kaip jis kovoja už asmeninio Dievo, ypač Tėvo supratimo išlaikymą ir nepaskandinimą jo beasmenėje filosofijoje. Kai mūsų dienose Dievo beasmeniškumas kai kuriose galvosenose jau yra privestas iki jo mirties, Radvilos Dievo — Tėvo išpažinimas gali mums visiems, nežiūrint konfesinių skirtumų, būti geras mokytojas.

Taigi melskimės šiandien už Bažnyčių vienybę.

P A L I K I M A S

Vieno veiksmo trijų paveikslų drama

VEIKIA, pasirodymo tvarka:

1. ANIELĖ, Šeimininkė
2. GABIJA
3. TAURAS, Gabijos brolis
4. PONAS M
5. PONAS N, Pono M sąžinė
6. LAIŠKININKAS
7. DAKTARAS
8. VILIJA, Pono M žmona
9. DAKTARAS A
10. DAKTARAS B
11. TARNAITĖ
12. DAKTARAS 1
13. DAKTARAS 2
14. DAKTARAS 3
15. "AUKSINUKAS".

Pastaba: Stokojant aktorių, 6 gydytojus gali vaidinti 3 asmenys, pakeičiant jų grimą ir išvaizdą trečiam pasirodymui.

VIETA: Mūsų miestas.

LAIKAS: Dabartis. Veiksmas prasideda 10:20 val. vakaro ir baigiasi 12:05 val. vidurnaktį.

PIRMAS PAVEIKSLAS

Suskliauktas salionėlis dviejų kambarių bute palėpėje, kur gyveno ir dirbo profesorius, GABIJOS ir TAURO dėdė, dabar gulįs mirties patale gretimam kambariui. Baldų kaip ir nėra, tik mažas rašomasis stalas ir dvi kėdės.

Sienos nudėtos knygomis, kurių taipgi pilna ant stalo, grindų ir kampuose. Dvejos durys: vienos dešinėje — į butą, kitos kairėje — į profesoriaus miegamąjį. Ant sienos didelis senoviškas laikrodis.

Uždangai atsiskleidus, ANIELĖ, namų šeimininkė, apie 50 metų ir GABIJA, apie 30 metų, stovi prie durų į profesoriaus

kambarį. Gabija su paltu — ji ką tik atėjo.

ANIELĖ: Ššš...

GABIJA: Toks jau silpnas?

ANIELĖ: Labai. Susikalbėti vos vos galima.

GABIJA: Taip greit, taip greit... O vakar anekdotus pasakojo...

ANIELĖ: Kokie ten jo anekdotai... Manęs visai juokas neėmė. O paskutinis — tai šiurpas nukrėtė.

GABIJA: *(Nusivilkdama paltą)* Aš norėčiau žinoti jo paskutinį anekdotą.

ANIELĖ: Jis sakė: "Pramerkiu akis ir matau baltą giltinę gale lovos. Kodėl tu ne juoda?" Ir giltinė jam atsakiusi: "Nusiprausiau, pas tave ateidama".

GABIJA: Profesorius kalba simboliais.

ANIELĖ: Taip aš ir pamaniau. Daktaras ką tik buvo išėjęs.

GABIJA: Prirašė naujų vaistų?

ANIELĖ: Nebeskaityt ir neberašyt.

GABIJA: Labai geri vaistai, tik ne mūsų profesoriui.

ANIELĖ: Ir pradėtos knygos liepė nebebaigti. Sako — užbaigs ją kiti.

GABIJA: Kas kiti?

ANIELĖ: Bene aš žinau. Daktarą klausk — jis išrašė tokį receptą. Kad susiėmė, oi, oi, oi...

GABIJA: Su daktaru?

ANIELĖ: Daktarui sveikata yra brangiausias turtas, o profesoriui knygos. Gerai, kad atėjai nedelsdama. Tauras irgi jau čia.

GABIJA: *(Nustebusi)* Jau čia?

ANIELĖ: Tiesiai iš darbovietės atlėkė. Net nepersirengęs.

GABIJA: Dėdė, kaipgi nelėks.

ANIELĖ: Dėdė jam mažiausiai rūpi...

GABIJA: Ką, tu dabar, Aniele...

ANIELĖ: Kad tik apsimokėtų jam ta skuba.
GABIJA: Jau tik mano brolis ne dėl pinigų atsiskubino.
ANIELĖ: Visi profesorių turtingu žmogumi laiko. Gal todėl, kad profesorius niekada nesiskundė savo vargais.
GABIJA: Tokioj palėpėj gyventi nekainuoja daug.
ANIELĖ: Kalbi, kaip nežinodama. Palėpėj kainuoja ne mažiau. O daktarai? O vais-tai? Pensiya, kaip kraliko uodega.
GABIJA: Vienam žmogui daug nereikia. Dar ir iš šalies, kiek jaučiu, gaudavo...
ANIELĖ: (*Nustebusi*) Gabija? Ir tu manai, kad profesorius turi pinigų? Tu kalbi rim-tai?
GABIJA: Jis daug nereikalavo. Aš pažįstu savo dėdę. Gyveno kukliai ir neišlaidžiai. Vis taupė, taupė, taupė...
ANIELĖ: Štai jo santaupos. (*Rodo knygas*) Visas jo turtas. Daug? Ir dar daugiau rū-sy sukrauta.
GABIJA: Sakai, dėdė kalbėjo apie testa-mentą?
ANIELĖ: Taip, šį vakarą. Liepė jus pakvies-ti. Sako: "Gal paskutinė mano gyvenimo diena, reikia sutvarkyti palikimą".
GABIJA: Atvirai, kiek pinigų dėdė turi?
ANIELĖ: Palaidojimui užteks.
GABIJA: Jis netikėjo į brangias laidotuves.
ANIELĖ: Kiek liks, atiduosiu.
GABIJA: Ką jis turi daugiau?
ANIELĖ: Ką profesorius gali turėti? Knygos, popierius, plunksnos, rankraščiai...
GABIJA: Tai ką jis nori mums palikti, jeigu nieko neturi?
ANIELĖ: Jis man jokių paslapčių neatiden-gė, Gabija. Liepė pašaukti, tai ir pašau-kiau.
(*Iš profesoriaus kambario įeina TAURAS, vyras apie 29 metų, darbininko rūbais ir juodom rankom. Tauro gyvenimas yra sunkus ir kietas — jis stengiasi prasimuš-ti į geresnį materialinį stovį, bet neišten-gia. Jo viltys dabar nukreiptos į dėdės palikimą. Ilga tyla. Jis nežiūri į seserį ar Anielę. Jo veide nepasitenkinimas ir nu-siminimas.*)
GABIJA: Kaip dėdė?
TAURAS: Ar aš daktaras?
ANIELĖ: Ššš...

(*Ji išeina į profesoriaus kambarį*)
GABIJA: Ką jis tau kalbėjo taip ilgai?
TAURAS: Aš nieko nesupratau. Nė vieno žodžio!
GABIJA: Tyliau, tyliau...
TAURAS: Pats klausinėjo, pats ir atsakinė-jo.
GABIJA: O tu ką darei?
TAURAS: Nieko. Aš laukiau, supranti, aš laukiau!
GABIJA: Ko tu laukei?
TAURAS: Aš laukiau skaičiaus. Figūros.
GABIJA: Tada būtum supratęs.
TAURAS: Visą pusvalandį turėjau ausį pri-kišęs prie senio lūpų. Tūkstantis, du ar penki Taip, skaičių būčiau supratęs.
GABIJA: Ką jis tau paliko?
TAURAS: Knygyną.
GABIJA: Knygyną? (*Pauzė*) Visą?
TAURAS: O ką tu manai? Ketvirtį? O gal manai vieną knygą? Pagaliau, koks skir-tumas?
GABIJA: Visą knygyną!
TAURAS: Taip, visą knygyną ir knygas, kurios dar neišleistos. Viskas, kas čia yra — jau mano.
GABIJA: Tai ką jis man paliks?
TAURAS: O kas man rūpi? (*Erzliai*) Ir ne-meluok, Gabija! Nesuk uodegos prieš sa-vo brolių. Jis tau visus pinigus paliko!
GABIJA: Tyliau, tyliau. (*Pauzė*) Dėdė neturi pinigų.
TAURAS: Kas tau sakė, kad neturi? Nevai-dink kvailutės. Tau pinigai, o man šlamš-tas!
GABIJA: Šlamštas? Tu nevertas ir jo!
TAURAS: Jei būtų mano namas, padegčiau. Tegu toks palikimas dūmais nueina.
GABIJA: Tyliau, prašau tave. Dėdė gali iš-girsti — sakoma, prieš mirtį klausia page-rėja.
TAURAS: Nepaliko pinigų, nereikia nė kny-gų!!
GABIJA: Taurai!
TAURAS: Tegu girdi. Aš darbo dieną sugai-šau. Uždusęs atbėgau. Viltį, kaip akme-nį, po krūtine nešiau. Akmenį ir gavau...
GABIJA: O, broli, broli...
TAURAS: Užteks sentimentų.
(*Įeina ANIELĖ*)
ANIELĖ: Gabija, tave profesorius prašo...

GABIJA: (*Taurui, išeidama*) Reikėjo bent ranką pabučiuot.

TAURAS: Už ką?

ANIELĖ: Už tai, kad dėdė. Jis tau tėvas buvo. Daugiau negu tėvas. Kai tavo tėvus išvežė į Mirties kraštą, tai...

TAURAS: (*Nutraukia*) Nekalbėk tamsta man apie Mirties kraštą! Aš ne verkt čia atėjau.

ANIELĖ: ... dėdė neužmiršo tavęs ir nepaliko vargui. Amerikon atsivežė. Prisimeini, vieną kartą ...

TAURAS: (*Nutraukia*) Aš nieko neprisimeinu ir nenoriu prisiminti. Prisiklausiau gana istorijų apie dainuojančius lavonus ir šokančius grabus!

ANIELĖ: Susimildamas...

TAURAS: Tamsta žinai, ką man dėdė paliko? Knygas. Ar girdėjai tokį juoką? Kur aš jas dėsiu? Gal tamsta žinai, kur jas dėti?

ANIELĖ: Parduok, jei nereikia.

TAURAS: Kas pirks senas, kada naujų neperka? Tik jau nežiūrėk taip į mane — nuomos aš už jas nemokėsiu.

ANIELĖ: Ko pyksti? Ar aš kalta, kad tau knygas paliko? Brangiausią dėdės turta paveldėjai.

TAURAS: Gal jam ir brangiausią, tik ne man. Ką aš darysiu su jomis? Aš pats neskaitau, mano žmona nemoka lietuviškai. Nemoka ir vaikai.

ANIELĖ: Yra žmonių, kurie knygas vertina labiau už pinigų.

TAURAS: Kur yra tie žmonės? Aš bėgsiu pas juos vidury nakties ir pasiūlysiu už pusę kainos. Kur jie yra?

ANIELĖ: O tiek vilčių profesorius sudėjo, tiek vilčių...

TAURAS: Į ką?

ANIELĖ: Į tave, Taurai. (*Pauzė*) Tikra tiesa.

Nors jam ir skaudėjo širdį, kad tavo vaikai nekalba lietuviškai, bet kiekvieną naują knygą atnešęs jis tavo vardą jon įrašydavo.

TAURAS: Juokdarys tas mano dėdė.

(*įeina GABIJA. Jos rankose didelis juodas vokas*)

ANIELĖ: Gal jam geriau?

GABIJA: Blogiau. Vos mane atpažino.

ANIELĖ: Ar jis mus girdi?

GABIJA: Kiekvieną žodį.

ANIELĖ: O, Viešpatie, kokia sunki jo paskutinė valanda...

TAURAS: Ką tu gavai?

GABIJA: Voką. (*Parodo*)

TAURAS: Voką? (*Jis sukikena*)

ANIELĖ: Nešukuotas paršiukas.

(*Ji išeina į profesoriaus kambarį*)

TAURAS: Kas yra šiame voke?

GABIJA: Aš nežinau.

TAURAS: Pinigai?

GABIJA: Aš nežinau.

TAURAS: Atidaryk ir pažiūrėk.

GABIJA: Aš negaliu...

TAURAS: Negali atidaryt ir pažiūrėt? Nekalbėk nesąmonių, Gabija. Pinigai, esu tikras.

GABIJA: Nemanau, kad pinigai.

TAURAS: Tave jis labiau mylėjo. Viskas tau, tau, tau...

GABIJA: Ne, ne viskas man, ne viskas...

TAURAS: Tai kodėl neatidarai? Auksas? Brangenybės?

GABIJA: (Sveria) Per lengvas.

TAURAS: Atidaryk greičiau.

GABIJA: Sakau, aš negaliu.

TAURAS: Nepūsk man dūmų į akis!

GABIJA: Aš pažadėjau neatidaryti iki...

(*Pauzė*)

TAURAS: Iki kada?

GABIJA: Iki perskaitysiu visą knygyną.

TAURAS: Visą knygyną!?

GABIJA: Iki paskutinės knygos.

TAURAS: Tu galvos netekai! Kada tu perskaitysi tiek knygų? Na ir protelis tavo, na ir smegenėlės!

GABIJA: Aš išpildysiu, ką pažadėjau.

TAURAS: Kaip tu išpildysi? Knygynas mano, aš sakiau. Aš tau neduosiu nė vienos knygos. Jos mano. Jei davei tokį kvailą pažadą, tai ir išpildyk.

GABIJA: Tuo atveju mes niekada negalėsime šio voko atidaryti. Mes niekada nesužinosim, kas yra jo viduj. Niekada, Taurai.

TAURAS: Taip tau senis atsilygino.

GABIJA: Mandagiau, prašau. Jis tau ne senis.

TAURAS: Globojai jį. Prižiūrėjai. Iki ryto išsėdėdavai, jo raštus perrašinėdama. Maironio eilėraščius deklamavai skaus-

mams nuraminti. Ir ką jis tau paliko? Laišką, kurio neturi teisės atidaryti! Na ir dėdė!

GABIJA: Taurai?

TAURAS: Duok man, aš atidarysiu be ceremonijų. *(Nori atimti.)*

GABIJA: Neliesk.

TAURAS: Aš neturiu kantrybės.

GABIJA: Mano!

TAURAS: Aš rizikuoju: atiduok man voką, o tu pasiimk knygyną. Laimėt ar pralaimėt, gerai?

GABIJA: Tu esi įsitikinęs, kad tai pinigai?

TAURAS: Neabejoju visai. Jei ne pinigai, tai kokios nors akcijos, šėrai, vertybių popieriai...

GABIJA: Ne, broli. Ką kuriam davė, tą ir laikykim. Tokia dėdės valia, ir mes privalome ją pagerbti.

(Įeina ANIELĖ)

ANIELĖ: Profesorius miršta.

(Gabijsa palieka voką ant stalo ir skubiai išeina pas mirštantį. Anielė ją išseka. Tauras irgi eina paskui jas, bet prie durų susilaiko ir sekundę mąsto, paskui grįžta prie stalo, paima voką ir jį atidaro. Jame mažytis popierėlis — tai ir viskas. Tauras netiki ir ieško kito, slapto atidarymo, ko, suprantama, nėra. Įsitikinęs tuštumu, įdeda popierėlį atgal, susiranda klijų ir voką užklijuoja.)

TAURAS: Tuščias... Nieko nėra... *(Mąsto ir stebisi)* Nieko... Popiergalis, raudonu rašalu iškrevintas... Jis pasijuokė iš mano sesers, jis pasijuokė...

(Įeina GABIJA ir ANIELĖ)

GABIJA: Dėdė mirė.

TAURAS: Ir prieš mirtį jis tave išjuokė.

GABIJA: Ša! Kol buvo gyvas, galėjai sakyti, ką norėjai. Dabar — nė žodžio! Jei tau niežti pirštai, pasiimk voką ir neškis. Aš imu tavo knygyną.

TAURAS: Niekada.

GABIJA: *(Nustebusi)* Niekada? Tu norėjai keisti, aš supratau? Aš sutinku.

TAURAS: Užmiršk. *(Paima voką nuo stalo ir duoda Gabijai)* Laikyk prie krūtinės, kad *(ironiškai)* nepamestum. Gryni pinigai, ha!

(Jis nusijuokia, susisagsto palaidinukę ir rengiasi išeiti.)

GABIJA: Neišeik, reikia aptarti laidotuves.

TAURAS: Tavo dėdė, tu ir laidok.

GABIJA: Tylėk, Taurai! Kol mano kantrybė laiko!

(Už durų netikėtas ir nelaukiamas subildėjimas. Pauzė. Visi klauso ir girdi — kažkas lipa laiptais į viršų. Anielė pasižiūri į laikrodį.)

GABIJA: Kažkas ateina...

ANIELĖ: Tuėjai paskutinė. Palikai duris atviras.

GABIJA: Ne, aš užtrenkiau. Gerai prisime nu — aš uždariau ir patikrinau...

ANIELĖ: Kas galėtų būti? Taip vėlai...

GABIJA: Tuoj bus vienuolika...

ANIELĖ: Mane baimė ima... *(Dūrys truputį prasiveria, bet kol kas niekas neįeina).* O, Viešpatie...

(Įeina PONAS M. Jis dėvi tamsius akinus, puošniu juodu kostiumu, juodomis pirštinėmis... Jo išvaizda mena profesionalą ar verslininką, tik jokių būdu ne mokslininką. Platesnė jo charakteristika duodama antro paveikslų pradžioje.)

PONAS M: Labas vakaras.

ANIELĖ: Ir tamstai taip pat.

GABIJA: Labas...

TAURAS: *(Tylė, nežymiai linktelėjęs galvą.)*

PONAS M: Mano pavardė... *(Pasako neaiškiai)* Skaičiau laikraščiuose, kad profesorius sunkiai serga...

ANIELĖ: Jūs atėjote aplankyti jo?

PONAS M: Esame iš to paties kaimo. Prisi pažinsiu, seniai turėjau tai padaryti.

GABIJA: Pavėlavote, pone.

PONAS M: Kaip tai?

GABIJA: Profesorius mirė.

PONAS M: *(Jis staiga sudreba, bet susivaldo)* Mirė... Taip, jis buvo už mane vyresnis...

ANIELĖ: Ką tik mirė. Jei bent keletą minučių anksčiau...

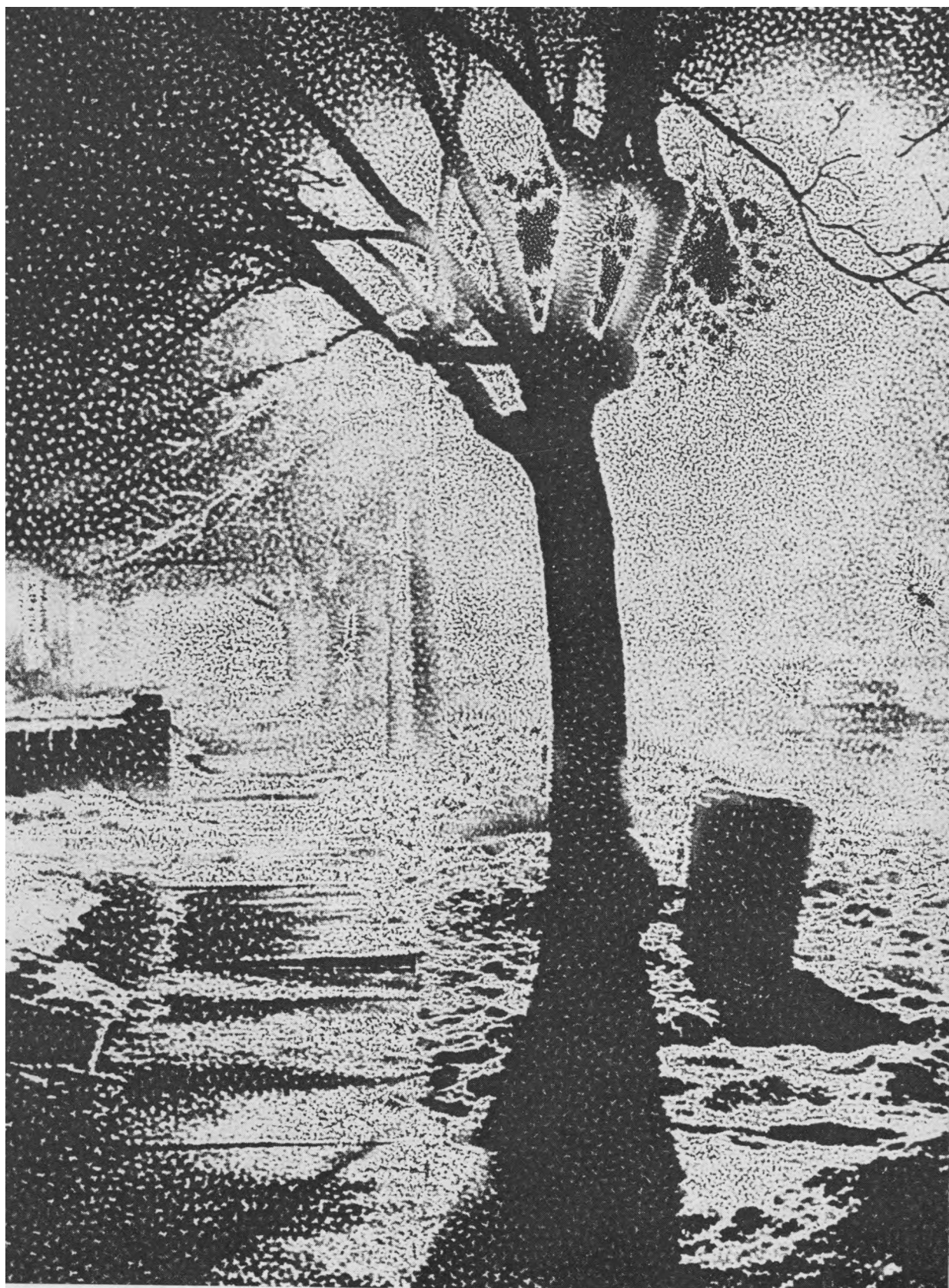
PONAS M: Nebuvo skirta mums pasimatyti.

ANIELĖ: Tikrai nebuvo.

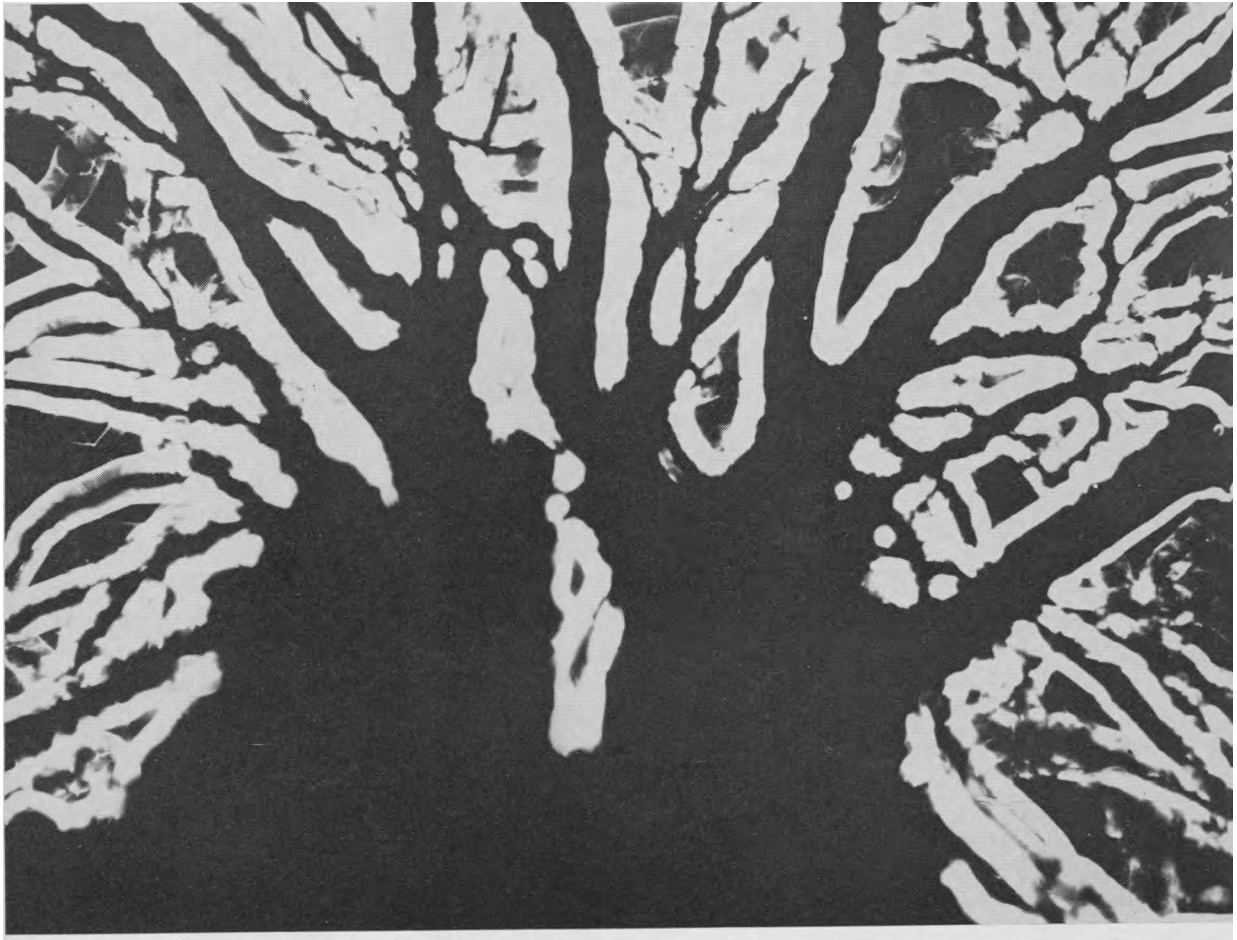
GABIJA: Prasilenkėt, kaip dažnai gyvenime. Tačiau labai dėkoju už aplankymą vis tiek. Ar tamsta jo giminė?

PONAS M: Tolimas. Susitikdavom, tiesa, retai, bet kalėdiniais sveikinimais pasikeisdavom kasmet.

ANIELĖ: Kortelių tai profesorius gaudavo šimtais.

Šaligatvis (nuotr. Algirdo Grigaičio).

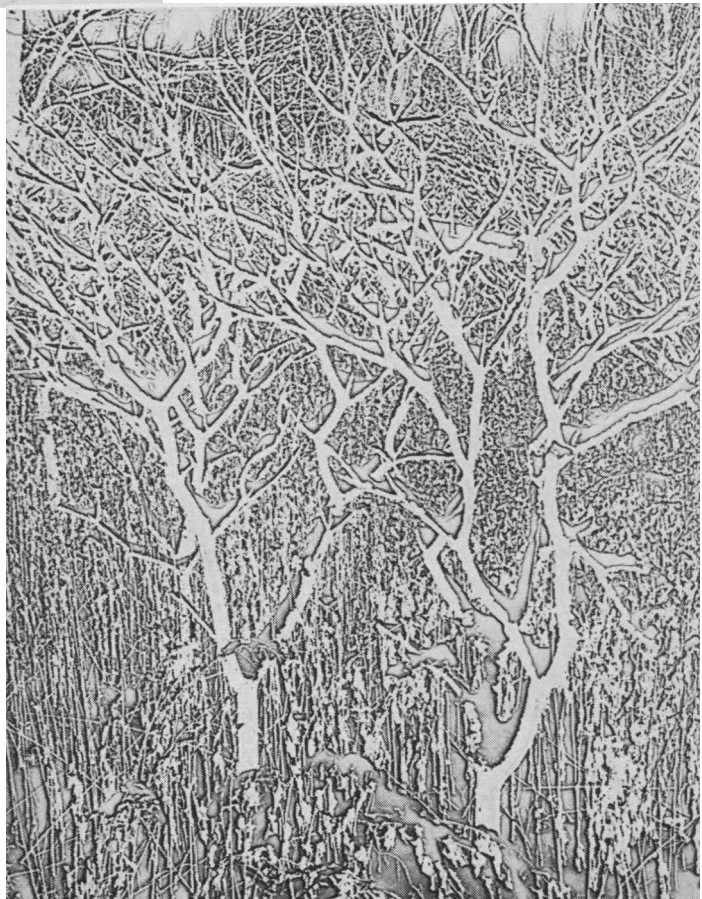
Liepsnojant (nuotrauka Algirdo Grigaičio).

Debesėliai (nuotrauka Algirdo Grigaičio).

Medžio fragmentas
(nuotrauka Algirdo Grigaičio).

Pasnigus
(nuotrauka Algirdo Grigaičio).

PONAS M: (*I Gabiją*) Ar tamsta esi jo giminė?

GABIJA: Jis buvo man dėdė.

ANIELĖ: Tikras dėdė...

PONAS M: (*I Taurą*) Ir Jums?

TAURAS: Maždaug.

PONAS M: (*Apžiūrėdamas knygas*) Knygos, knygos... Jums lieka, vienu žodžiu...

TAURAS: (*Sarkastiškai*) Man, vienu žodžiu.

PONAS M: Atleiskite.

GABIJA: Nekreipkite dėmesio į mano brolių pone. Jo akyse šiandien žali pasauliai sukasi.

PONAS M: Vieną dieną visi pasauliai sustoja, kaip Jūsų dėdei. Laimingas, kas sustoja laiku... (*Tyla*) Ar prieš mirtį profesorius nepasakojo jums apie vieną tokią laišką?

GABIJA: Kokį laišką?

PONAS M: Laišką... (*Ilgesnė pauzė*) Iš Mirties krašto?

GABIJA: Taip. Jis man vieną laišką paliko.

PONAS M: Paliko? Dovanai?

GABIJA: Paveldeėjau. Jeigu tas pats. Pasižiūrėkite.

PONAS M: (*Paima laišką ir pragiedrėjusiu veidu gražina Gabijai*) Taip, tas pats. Laiškas, aš gerai prisimenu... Ar jūs žinote, kas jame yra?

GABIJA: Ne, aš nežinau, kas jame yra.

PONAS M: Galima atidaryti?

GABIJA: Kodėl jūs norite atidaryti?

PONAS M: Aš noriu įsitikinti.

GABIJA: Ne, jo atidaryti negalima.

PONAS M: Šis laiškas man labai reikalingas, ponias. (*Pauzė; pabrėždamas*) Labai reikalingas! Aš apmokėsiu, aš...

GABIJA: (*Tyli*)

TAURAS: Pirkit. Kiek duosit?

GABIJA: (*Tyli*)

PONAS M: Dešimt tūkstančių dolerių užteks?

ANIELĖ: Dešimt tūkstančių už laišką!?

PONAS M: Išmokėsiu grynais.
(*Ilga tyla. Jis išsiima storą piniginę ir skaito banknotus. Tauras yra pritrenktas įvykio*)

GABIJA: Laiškas yra mano nuosavybė, pone.

PONAS M: Pinigai man neatėjo lengvai. Dirbau dienomis ir naktimis. Žmona ir sū-

nus. Iš mokyklos atėmiau. Sakau, nieko nekenks turėti daugiau. Ne prakaitas sunkėsi iš mano odos, bet kraujas.

GABIJA: Aš labai įvertinu jūsų darbštumą, pone, bet leiskite man pagalvoti...

PONAS M: Jūs manote, kad laiškas vertas dvidešimt tūkstančių dolerių? (*Pauzė*) Jeigu jūs taip manote, gerai, aš duodu dvidešimt tūkstančių.

TAURAS: (*Gabijai*) Atiduok! Atiduok! Tokie pinigai!

GABIJA: Aš negaliu jo parduoti, iki nesužinosiu, kas yra viduje. Kas jame yra...

PONAS M: Atidarykit ir pasižiūrėkit. Jo vertė mano akyse nesumažės nuo pažiūrėjimo.

GABIJA: Aš negaliu, aš negaliu...

PONAS M: Kaip ilgai jūs negalėsite jo atidaryti?

GABIJA: Tai priklausys nuo sąlygų ir aplinkybių, kurių mes dabar nežinome.

TAURAS: Nesispirk ilgiau, kol žmogus nepakeitė nuomonės, tu, o, tu...

GABIJA: Jei dėdė patikėjo man tokį brangų laišką, aš jo tikrai neatidarysiu.

PONAS M: (*Švelniai, beveik aimanuojančiai*) Jūs manote, kad pinigus man aitvarai sunešė, ponias? Pagal statistiką, dvidešimt tūkstančių yra viso gyvenimo šeimos santaupų vidurkis? Aš apeliuoju į jūsų gerą širdį, aš prašau, aš prašau, ponias...

GABIJA: (*Apsisprendusios tonu*) Laiškas neparduodamas.

PONAS M: Penkiasdešimt tūkstančių? (*Pauzė*) Sutinkate atiduoti už penkiasdešimt tūkstančių dolerių?

TAURAS: Penkiasdešimt tūkstančių!!

ANIELĖ: (*Susijaudinusi*) Kas yra, kas ten parašyta...

GABIJA: (*I PONA M*) Deja... Negaliu, jokių būdų negaliu.

TAURAS: Aš tave į bepročių namus uždarysiu, apakėle tu! Žmogų laimė aplanko tik vieną kartą gyvenime. Nepraleisk progos! (*Skausmingai*) O, kad jis man jį būtų palikęs, kad man...

GABIJA: Ironija. Tik ką siūliau keisti, kodėl atsisakei?

TAURAS: (*Lyg negirdėjęs*) Jis man senas knygas paliko, o tau penkiasdešimt tūks-

tančių! Tu prašei, kad tau laišką paliktų, tu gudri lapė! Tu labai gerai žinojai, kas jame yra ir ko jis vertas! Tu labai gerai... Aš nekenčiu dėdės!

GABIJA: (Šeria *TAURUI į veidą*) Nurimk! Esi ir to nevertas! (*Pauzė*) Jis tau paliko daugiau...

TAURAS: Daugiau? Ką jis man paliko daugiau?

GABIJA: Prieš mirdamas, jis mane atsiprašė...

TAURAS: Už ką atsiprašė?

GABIJA: Kad palieka mažiau. Kažkodėl dėdė labiau tavim tikėjo. Gal, kad ta pati pavardė.

TAURAS: Aš nesuprantu tavęs, Gabija.

GABIJA: Kai visas knygas perskaitysi, suprasi. Ir tada žinosi, kiek daug turto tau dėdė paliko.

TAURAS: Aš neskaitysiu nė vienos knygos!

GABIJA: Tad užkask liežuvį ir tylėk. Ir nesakyk, kad tau nieko nepaliko. (*Į PONA M*) Labai gaila, pone, bet laiško parduoti negaliu nė už penkiasdešimt tūkstančių. Tikrai, negaliu.

TAURAS: Gabija! Gabija, ką tu darai?

PONAS M: (*Užgautas ir susijaudinęs*) Mano pinigai švarūs, ponja. Užtikrinu. Uždirbti pavyzdingai, pagal visas verslo taisykles ir tradicijas... Pinigų moralė nekvestionuojama, mūsų principai standartiniai ir viešai priimti...

Tiesa, vokiški aparatai nebuvo vokiški, bet etiketės originalios. Deimantiniai žiedai nebuvo deimantiniai, prisipažinsiu, nežinojau... Importuoti baldai susmuko po šešių mėnesių naudojimo, bet tai ne mano kaltė...

Aš ne pirmas ir ne paskutinis. Atvirai kalbant, ir mums nėra ko pūstis — esam ūkininkų vaikai...

GABIJA: Aš ne dėl to, pone, kad jūsų pinigai nėra švarūs, bet dėl to, kad dėdės dovana man yra neįkainojamai brangi. Brangesnė už pinigus.

PONAS M: Jūs manote, kad jūsų laiškas vertas dar daugiau?

GABIJA: Pone, ar tamsta gali būti mums atviras, kaip ir mes tamstai?

PONAS M: Aš esu jums atviras, ponja. Daugiau negu atviras... Sakykite.

GABIJA: Kodėl šis laiškas jums taip reikalingas? Už tokią pasakišką kainą?

PONAS M: Todėl, kad jis rašytas krauju.

ANIELĖ: O, mano Dieve!

PONAS M: Tačiau ne tai svarbu, ponja...

GABIJA: Kas gali būti svarbiau?

PONAS M: Jis rašytas mano krauju.

GABIJA: Jūsų...

PONAS M: Mano tėvo iš... (*Ilgesnė tyla*)

GABIJA: Iš Mirties krašto? (*PONAS M patlenkia galvą*)

ANIELĖ: Tegu Dievas būna jiems gailestingas.

PONAS M: Mano tėvą ir motiną suėmė anais metais ir išvežė į Mirties kraštą. Ir mane buvo paėmę kartu, bet aš iššokau iš sunkvežimio ir pasislėpiau rugiuos. Mano motina mirė užkaltam vagone...

GABIJA: Išeina, kad šis laiškas rašytas jums?

PONAS M: Vienu žodžiu — taip.

GABIJA: Kodėl jūsų tėvas siuntė laišką mano dėdei, o ne tiesiai jums?

PONAS M: Jis nežinojo mano... (*tyla*) adreso.

GABIJA: Per tiek metų jūs neparašėt savo tėvui laiško?

PONAS M: Prisipažįstu ir prašau atleisti. Aš niekam nerašiau laiškų. Turiu pakankamai rūpesčių. Šeima, prekyba, finansai et cetera, et cetera, et cetera... Kai vieną kartą nutariau susirišti su tėvu tame Mirties krašte, jis jau buvo miręs...

ANIELĖ: Pavėlavote ir ten.

PONAS M. Nesiginu.

GABIJA: Aš suprantu, pone, kad jūs norite išpirkti savo tėvo kraują?

PONAS M: Pačia aukščiausia kaina.

GABIJA: Pinigais?

ANIELĖ: Kraują pinigais?

GABIJA: Palyginimas vargiai tinka. Kaip galima išpirkti kraują pinigais?

PONAS M: Mano giminė nyksta... Man reikia kraujo... Ir labai greit, ponja, labai greit... Vienu žodžiu, man jo reikia dabar!

GABIJA: Dabar?

PONAS M: Mano sūnus miršta... Mano vienintelis ir paskutinis miršta dvasine anemija...

ANIELĖ: Dvasinė anemija, o Dievulėli...

Prof. P. Skardžiaus sukakties proga

JUOZAS VAIŠNYS, S. J.

Šių metų kovo 26 d. kalbininkas prof. Pranas Skardžius švenčia savo septyniadešimtąjį gimtadienį. Paprastai mes spaudoje viešai minime tų žmonių sukaktis, kurie yra daugiau pasidarbavę mūsų kultūriniam gyvenimui. Kalbininkams turėtume skirti ypatingą dėmesį, nes tik jie švarina ir padeda išlaikyti nesugadintą mūsų gražiąją kalbą, kuria ir prieš svetimtaučius didžiuojamės. Savo kalbininkus turime branginti dar ir dėl to, kad jų labai maža turime. Čia, išeivijoje, jiems suskaičiuoti nereikia

PONAS M: Šimtą tūkstančių? Šimtą tūkstančių už laišką?

TAURAS: Šimtas tūkstančių!

ANIELĖ: Šimtas tūkstančių ir angelą pririnktų prie pragaro vartų!

PONAS M: Ponia? Jūsų rankose mano likimas. Pinigai už amžino gyvenimo paslaptį (*Tyla; jis bando jos veidą*) Norite uždirbti per vieną minutę tiek, kiek aš per visą gyvenimą? (*Pauzė*) Atiduodate man šį voką už šimtą tūkstančių?

GABIJA: Savi marškiniai arčiau kūno, pone. Pirmoj eilėj aš privalau rūpintis savo gyvenimu ir savo vaikais. Jūs suprantate mane, pone? (*PONAS M ilgai tyli*).

ANIELĖ: Tai profesorius, tai galva... Aš suprantu dabar, kodėl giltinė, pas jį ateidama, nusiprausė... (*PONAS M krūptelia*).

GABIJA: Tai anekdotas. Prieš pat mirtį profesorius jai papasakojo.

ANIELĖ: Aš eisiu pasimelsti už jo sielą.

PONAS M: Pasimelsti? (*Lyg skęstantis šiaudų*) Ir aš... Ir aš eisiu pasimelsti... Neprisimeniu, kada meldžiausi... (*Pažiūri į laikrodį*) Melstis niekada nebus vėlu... (*Prie durų sustoja*) Kaip gražiai profesoriai miršta — anekdotus pasakodami... (*ANIELĖ ir PONAS M išeina į profesoriaus kambarį*)

U Ž D A N G A

(*Tęsinys sekančiame numeryje.*)

net visų vienos rankos pirštų. Beveik nėra vilties, kad išaugtų koks nors žymesnis kalbininkas iš mūsų jaunimo. Priaugančioji karta jau mums davė ar žada duoti mokslininkų, menininkų ir net rašytojų bei poetų, bet neatsiranda nė vieno kalbininko.

Tad kol dar galime, turime stengtis pasinaudoti mūsų kalbininkų mokslu ir patarimais, nes praeis kiek laiko, ir šios galimybės jau nebebus. Vienintelė paguoda — tai mūsų tolima tėvynė. Ten priaugo nemaža jaunų gerų kalbininkų.

Švęsdami prof. Skardžiaus sukaktį, neminėsime šabloniškai jo gyvenimo datų, nesiuksime išskaičiuoti nė jo darbų, nes jie kiekvienam, besidominčiam lietuvių kalba, yra gerai žinomi. Tikimės, kad ir jubiliatui bus maloniau, jeigu šia proga tik paraginsime mūsų tautiečius daugiau dėmesio kreipti į kalbos grynumą. O to grynumo pasigendame visur: ir knygoje, ir laikraščiuose, ir radijo bei televizijos pranešimuose. Spauda, radijas, teatras ir televizija turėtų prisidėti prie mūsų kalbos kultūrinimo, bet labai dažnai minėtos kultūrinimo priemonės atlieka visai priešingą vaidmenį.

Turėjome "Gimtąją Kalbą". Ji sustojė ypač tik dėl to, kad beveik niekas nekreipė dėmesio į jos pastabas bei patarimus. Tikimės, kad vis dėlto ji atsigaivos. Dabar nieko daugiau nebelieka, kaip stengtis kur nors gauti Lietuvoje leidžiamą "Kalbos Kultūrą", kuri dabar yra vienintelė populiari lietuvių kalbos puoselėtoja.

Dabar, norėdami patikrinti vieną kitą lietuvių kalbos žodį, daugiausia naudojames dviem žodynais: P. Skardžiaus "Lietuvių Kalbos Vadovu" ir J. Balčikonio "Dabartinės Lietuvių Kalbos Žodynu". Bet šie du žodynai mums teigia ne visiškai tą pačią rašybą. Balčikonis beveik niekur nenutolsta nuo dabar oficialiai vartojamos jablonskinės rašybos, o Skardžius jau vienur kitur nutolsta. Nors tie "nutolimai" yra visai logiški ir pagrįsti, bet jie nėra priimti nei Lie-

KRIKŠČIONIJĄ

• Pietų Amerika 1968 metais

Šis kontinentas buvo dažnai minimas laikraščiuose 1968 metais — ir ne vien dėl to, kad Kolumbijoje vyko pasaulinis Eucharistinis Kongresas, kuriame dalyvavo popiežius Paulius VI. Dėmesys čia krypta dėl to, kad šiame kontinente aiškiausiai matoma ir viltys, ir rūpesčiai ateinantiems dešimtmečiams. Kontinentas auga nepaprastai greitai: šimtmečiui prasidedant, jis turėjo tik 73 milijonus gyventojų, penkiasdešimt metų vėliau jau buvo 173 milijonai, 1968 m. vidury 268 milijonai, ir jei augimo tempas tęsis toliau, 2000 m. kontinente bus 690 milijonų gyventojų. Kontinento gyventojai jauni: štai dabar 40% žmonių yra 15 metų nesulaukę jaunuoliai. Pasak Lotynų Amerikos vyskupų konferencijos paruošto studijinio dokumento, dabartinės politinės ir ekonominės sistemos neįstengia išspręsti painių nuolat augančio kontinento problemų, ypač didelio ekonominio skirtumo tarp turtuolių negausios mažumos ir neturtingųjų masės.

• Brazilija

Augimo skausmai ir nepritekliai ryškiausiai matomi šiame kontinento milžine. Krašte prieš kelerius metus kariuomenė įvykdė valdžios perversmą ir iki šiol kontroliuoja krašto vie-

tuvoje, nei išeivijoje. Dabartinės aplinkybės, tur būt, nebūtų palankios nei išeivijoje, nei Lietuvoje keisti mūsų rašybai, tad visi dabar turime laikytis jablonskinės rašybos, kad nebūtų mūsų spaudoje tokios mišrainės, kokia dabar yra.

Džiaugiamės, kad daug jaunimo baigia lituanistines mokyklas. Neseniai jau būrys jaunimo baigė net Pedagoginį Lituanistikos Institutą. Tačiau kai kurie baigusieji, jeigu Lietuvoje ištotų į aukštesniąsias gimnazijos klases, tai iš lietuvių kalbos gal tik trejetuką tesugraibytų. Užtat jiems būtinai reikia ir toliau lavintis bei tobulintis. Šiam tikslui būtų labai naudinga steigti kokius nors kalbos klubus ar seminarus. Tikrai apie tai vertėtų rimtai pagalvoti ir ką nors daryti.

šąjį gyvenimą. Kraštą valdantieji reikalavimus ekonominių reformų sutinka areštais ir varžtų priveržimais. Bažnyčia Brazilijoje vis ryškiau stoja vargingųjų ir nuskriaustųjų pusėn — tai didina įtampą tarp vyskupų ir vyriausybės, kurios pirmasis tikslas yra 'status quo' palaikymas.

Liepos 15-20 d. Rio de Janeiro įvyko devintoji Brazilijos vyskupų konferencija. Svarstytas ir priimtas dokumentas, kuriame reikalaujama reformų krašto gyvenime, kad visi krašto gyventojai galėtų laisvai prisidėti prie krašto pažangos ir naudotis jos gėrybėmis. Tačiau šis dokumentas, vyriausybei prašant, buvo nepaskelbtas; jo vietoj priimtas labai bendras pasisakymas apie protestus prieš neteisybes.

Vyskupų konferencijai buvo įteiktas manifestas, kurį pasirašė 350 brazilų kunigų: jame reikalaujama daugiau demokratijos Bažnyčios administracijoje — kunigai turėtų gauti balsą, vyskopus parenkant, turėtų teisę vesti, neprarandant savo kunigiškų pareigų; turėtų profesinį darbą ir teisę organizuoti kunigų gildas. Manifestą pasirašiusieji taip pat pageidauja, kad krašte būtų daugiau vedusių diakonų (šiuos rinktų parapijų tarybos). Dokumente taip pat prašoma, kad Bažnyčia daugiau liudytų neturtą ir būtų labiau nepriklausoma nuo krašto vyriausybės.

Brazilijoje Bažnyčios "pažangusis" ir "konservatyvusis" sparnas kaskart viens nuo kito tolsta. Štai tuoj pat po vyskupų konferencijos dvylika konservatyvių vyskupų pasiuntė krašto prezidentui laišką, kuriame teigė, kad aktyvi mažuma kalba visos Bažnyčios Brazilijoje vardu: katalikiškoji kairė buvo pavadinta demagogų lizdu, kuriam talkina sensacijų ištroškusi spauda. Šie dvylika vyskupų yra remiami Brazilijos Draugijos Apsaugoti Tradicijai, Šeimai ir Nuosavybei. Draugija teigia, kad 380 tūkstančių brazilų pasirašė peticiją popiežiui, kurioje prašoma imtis priemonių sutvarkyti tariamus kraštutinius kairiuosius katalikus.

Santykiai tarp kariuomenės vadų, kurie dabar valdo kraštą, ir Bažnyčios vyrų nuolat blogėja. Praeitų metų gegužės mėnesį prancūzas diakonas Guy-Michel Thibault buvo ištremtas už tai, kad dalinęs "subversyvę" spaudą Volta Redonda plieno fabrike. Rugpiūčio mėnesį

prancūzas darbininkas - kunigas tėvas Pierre-Joseph Wauthier ištremtas už veiklą metalo darbininkų streike. Kunigas Aivaro Regazzi (Itarana mieste) apkaltintas komunizmo rėmimu. Guanabara provincijos policija kaltina Crateus vyskupą Antonio Batista Fragoso, kad jis esąs komunistas ir remias raudonosios Kinijos simpatikus.

Paskutinėmis 1968 metų dienomis kariuomenė suareštavo tris prancūzus kunigus - misijonierius, dirbusius Bom Jesus parapijoje Belo Horizonte. Karo teismas kaltino tėvą Michel-Marie Le Ven tokiais nusikaltimais: jis darbininkams aiškino jų teises, kai jie būdavo išmesti iš darbo; jis dalyvavo Tautinėj Protesto Dienoj, kurią ruošė žosistai, jauni katalikai darbininkai, Recife mieste; galop jis padėjo organizuoti būsimų partizanų grupes. Tėvas Francois Xavier Berthou ir tėvas Herve Grocnek kaltinami partizanų sąjūdžio organizavimu.

Viena aišku, kad didelė dalis katalikų veiklos, siekiančios pagerinti neturtingųjų sunkią padėtį, armijos vyrų yra laikoma "žaidimu su komunizmu".

Iš savo pusės, Brazilijos vyskupų konferencija savo pareiškime po areštų teigia: "Mes negalime pripažinti, kad kiti, šalia Bažnyčios autoritetų, turi teisę ir kompetenciją aiškinti Evangeliją". Dabartinę padėtį Brazilijoje taikliai nubrėžia katalikų dienraštis "O Diario" Belo Horizonte savo vedamajame: "Valdančiųjų grupės gerbia ir remia Bažnyčią, kai ją gali panaudoti savo interesams; jos net toleruoja opoziciją, bet tik tol, kol Bažnyčia neima rimtai liesti neteisybę paremto režimo".

• Argentina

Argentinės vyskupo Jeronimo Podesta istorija rodo, kaip nelengva yra visuomeninės santvarkos reformatorių duona. Jam teko būti vyskupu Avellanedos vyskupijoje, kurios daugumą sudaro darbininkų šeimos. Savo vyskupijoje jis buvo žinomas kaip "darbininkų vyskupas": karštai rėmė darbininkų unijas ir kūrė darbininkų - kunigų sąjūdį, jame matydamas "nepakeičiamą įrankį sužinoti apie žmonių padėtį ir rasti būdą naujai kunigų pastoracinei veiklai". Jo pamokslai apie socialinį teisingumą sukiršino daug įtakingų priešų. Atrodo, kad šiųjų tarpe buvo ir apaštališkasis nuncijus Argentinai, arkivyskupas Umberto Mozzoni. Roma pareikalavo, kad vyskupas Podesta atsistatydintų — taip ir įvyko. Vyskupas Podesta gavo naują "vyskupiją" — jis dabar yra tituliarinis Orrea de Animico Mauretanijoje vyskupas.

Neturtingi šiaurės brazilai pažįsta "Dom Antonio", savo vyskupą Frogoso, kuris lanko jų kaimus, su jais meldžiasi ir kovoja už jų materialinę gerovę.

Avellanedoje nebėra balso, šaukiančio už teisingumą tiems, kurie neturi jėgos.

• Kolombija

Trys milijonai piligrimų ir miestelėnų mojavo baltas nosines ir šaukė "Viva El Papa!", popiežiui Pauliui VI viešint Bogotoje tarptautinio eucharistinio kongreso proga. Popiežius Kolumbijoje buvo penkiasdešimt šešias valandas — tuo metu pasakė devyniolika kalbų, kuriose jis, iš vienos pusės, reikalavo teisingesnio turto pasidalinimo ir rėmė Bažnyčios žemių išdalinimą žemės ūkio reformose, iš kitos pusės, smerkė "ateistinę marksizmą, sistematinį maištą, kraują ir anarchiją", pabrėždamas, kad "reforma turi būti taiki ir vykti palaipsniui". Bogota miestas daug ruošėsi kongresui — buvo pastatyti nauji greitkeliai, gyvenamieji kvartalai, remontuotos bažnyčios; katedros atnaujinimui išleistas vienas milijonas dolerių. Kongresui daromos didelės išlaidos privedė ir prie demonstracijų Kolumbijoje ir kituose kraštuose: apie du šimtai katalikų Čilėje užėmė katedrą, reikalaudami Bažnyčios vadovavimo, pravedant radikalias socialines reformas. Kongresui pasibaigus, septyni šimtai Lotynų Amerikos kunigų pasirašė laišką, kuriame vyskupai raginami pripažinti, kad "prispaustieji turi teisę imtis jėgos socialinėms reformoms pravesti".

A. L.

AKIRAČIAI

VIRGILIJAUS NOREIKOS KONCERTAMS PRAĖJUS

Ar meilė Lietuvai ir lietuviškai dainai sunaikins lietuvių šį kraštą?

Šiame rašinyje išdėstytos nuomonės kaip įtikins, kaip ne. Reikalas svarbus, reikalaujantis nuodugnaus svarstymo ir balansuotų sprendimų. — Red.

Baigiantis Lietuvos Laisvės Kovos Metams, keliose Amerikos lietuvių didžiosiose kolonijose įvyko pavergtos Lietuvos garsaus lietuvių solisto Virgilijaus Noreikos koncertai, akomponuojant jo antrajai žmonai Žanetai. Pilnų duomenų dar neturiu, kaip kuriose kolonijose šie koncertai praėjo, tačiau labai nudžiugau išgirdęs, kad Niujorke mes dar turime tikrai lietuviško jaunimo, kuris išdrįso piktetuoti Noreikos koncertą ir demaskuoti tokių koncertų tikruosius tikslus. Tie mieli ir gerbiami Niujorko lietuviai jaunuoliai yra akstinai ir šiam straipsniui.

Mat pas mus buvo kitaip, kada Detroito pašonėje Windsore lapkričio mėn. pradžioje vyko toks koncertas. Garsino jį abi vietos lietuvių radijo valandėlės, tilpo skelbimai „Draugo“ dienraštyje ir net lietuviškos parapijos biuletenyje. Na, ir atsilankė apie 650 žmonių. Žiūrovų tarpe buvo narių iš Lietuvos Sukilėlių vyriausybės, Amerikos Lietuvių Romos Katalikų Federacijos Tarybos, Ateitininkų Federacijos Tarybos, JAV Lietuvių Bendruomenės Tarybos, Detroito Organizacijų Centro, Žurnalistų Centro Valdybos ir t.t. ir t.t.

Nujausdamas, kad tikrieji tų koncertų iniciatoriai tarp daugybės kitų klastingų tikslų nori mus savo tarpe sukiršinti, nesmerkiu tų visų garbingų ir eilinių koncerto klausytojų, nes tikrai tikiu, kad jie ten ėjo meilės Lietuvai ir lietuviškai dainai vedini, kadangi kiekvienas žmogus iš mūsų gimtojo krašto yra mums tartum relikvija, kurią kiekvienas norime pamatyti ir išgirsti. Juk tai lyg dalelė mūsų brangiosios šventosios Lietuvos. Tad už tai mes neturime ir negalime smerkti savo brolių tau-

tiečių. Pagaliau kas gi beliktų Detroito kolonijoje, jei tuos visus Virgilijaus koncerto klausytojus nurašytume iš lietuviško gyvenimo? Didelė tuštuma...

Taigi šio rašinio tikslas nėra pasmerkti savo brolių lietuvių, dalyvavusių tame koncerte, pagaliau nei paties solisto Virgilijaus Noreikos, nei jo žmonos Žanetos, pagaliau nei ten dalyvavusių „vilniečių“ („Vilnies“ skaitytojų), nes mūsų gretos taip retos ir aš nesijaučiu turis tokių teisių. Todėl nesisvaidykite akmenimis savo tarpe. Geriau nukreipkite savo ginklus ir budrumą į mūsų tikrąjį bendrą priešą, šėtoniškai klastingą komunistą rusą, kuris mūsų meilę savo gimtajam kraštui ir lietuviškai dainai naudoja mūsų pačių sunaikinimui. Juk, ar kas nors iš mūsų dar tebėra tokie naivūs ir galvoja, kad Noreikia ir kiti iš Lietuvos atvykę asmenys čia siunčiami mūsų lietuvių palaikyti arba padėti Lietuvą išvaduoti? Tokių, manau, nėra. Nors Stalinas, kuris trėmė mūsų brolius ir seseris į Sibirą, pūdė juos kalėjimuose, kankino ir šaudė, jau mirė, tačiau rusų imperialistiniai komunistiniai tikslai nepasikeitė. Keičiasi tik priemonės.

Ir Virgilijus Noreika, nors ir neturėdamas su savimi oficialaus politruko, nei mažojo rankos pirštuko negalėjo pakrutinti pagal savo norą. Jam iš pavergtos Lietuvos išvažiuojant, Maskva įsakė, kur, kada ir ką jis gali dainuoti. Maskva keičia tik savo priemones. Pradžioje ji buvo aklinai uždariusi geležinę sieną ir keikė bei smerkė visus pabėgusius nuo raudonųjų nasrų. Vėliau ji leido susirašinėti ir net siuntinius siųsti, nors ir plėsdama nežmoniškumą ir tarptautiniais įstatymais nepateisinamus muitus. Dar vėliau ji pradėjo mums siuntinėti „Tėvynės Balsą“ ir gražiuoju vilioti į savo kraštą. Bet dabartinis jų žingsnis yra pats šėtoniškiausias iki šioliai, nes jie mūsų meilę Lietuvai ir lietuviškai dainai nori panaudoti mūsų pačių

sunaikinimui, o tuos mūsų vadus, kuriuos jie patys anksčiau pasmerkė ir prakeikė, dabar kviečia atsilankyti į Lietuvą, garantuodami jiems saugumą.

Daugelis koncerto dalyvių sakė, kad „jie manęs komunistu nepadarys“ arba, kad „man smegenų neperplaus“. Pilnai su tuo sutinku, nes tik beprotis arba didelis gobšuoelis galėtų tapti komunistu po to, ką pats po komunizmo letena pergyveno. Manau, kad jie ir neturi tikslo mus padaryti komunistais, nes mes būtume jiems nepatikimi ir blogi komunistai ir gal net patys tą komunizmą iš vidaus susprogdintume. Jie tai puikiai žino. Jiems mes nesame reikalingi, tačiau esame didelis krislas jų akyse, todėl jie nori mus tik išbraukti iš pasaulio arenos, mus užliūliuoti, suminkštinti arba net burnas užčiaupti.

Juk jei tokie asmenys, kaip kad anksčiau minėjau, dalyvavę Detroito koncerte, pradės dažniau lankytis tokiuose parengimuose, susitikinėti su iš Lietuvos atvykusiais, važinėti į Lietuvą, tai ar daug jie galės kalbėti prieš tuos, kurie jiems davė leidimus aplankyti savo gimines Lietuvoje, žinodami, kad kiekvienu atveju jie galės terorizuoti jų gimines? Ar tokie asmenys neturės patys pasitraukti iš kovotojų gretų ir nusiangažuoti? Jie gal dar ir galės kalbėti apie lietuviybės išlaikymą, bet apie Lietuvos išlaisvinimą turės tylėti.

Visų Virgilijaus Noreikos ir panašių solistų bei ansamblių siuntėjų šėtoniškų tikslų mes nežinome, tačiau leiskite priminti bent porą galimybių, kurių dar niekas iki šiol mūsų lietuviškoje spaudoje neminėjo.

Pirmoji. Ar nėra galima, kad jie, pradėdami pas mus siuntinėti savo solistus, ansamblius ir gal net teatrus, nori sunaikinti mūsų kultūrinį gyvenimą? Juk kas gi iš mėgėjų tremtyje galės konkuruoti su iš to duoną valgančiu Noreika ar panašiais solistais? Ar mūsų ansambliai galės konkuruoti su Vilniuje ar Kaune paruoštais ansambliais? Pagaliau, ar mūsų mėgėjų teatrai galės prilygti, kad ir iš Šiaulių miesto atvykusiu teatru? Net jei mes ir būtume toki optimistai ir, sakykime, Dievas duos mums čia daug talentų, tačiau vis vien iš Lietuvos atvykę vietiniai daugiau žiūrovų patrauks. Jau ir šiandien mūsų didieji ansambliai, kaip Čiurlionio, Dainavos ir kt., neturi pakankamai pakvietimų koncertams, o jei jų niekas nekvies, tai jie nedainuos patys sau ir keturioms salės sienoms.

Antroji galimybė. Mūsų daugumas organizacijų finansiniai išsilaiko beveik tik iš įvairių parengimų pelno. Jei daugumas koncertų, literatūros vakarų, vaidinimų ir kt. bus atvežama

iš Lietuvos, tai, kada mūsų vietinis kultūrinis gyvenimas bus sužlugdytas, visos tos organizacijos savo finansinio pagrindo gali netekti, nes atvažiąvę programų išpildytojai tarsi tik su jiems patinkamomis organizacijomis. Taigi jie nenorimas ir jiems nepatinkamas organizacijas galės prislopinti, o sau palankias — išugdyti. O kada neliks mūsų solistų, mūsų ansamblių, mūsų chorų ir mūsų teatrų, tada nežinia kokią „Lietuva brangi“ jie mums pradės giedoti.

Kaip minėjau, nesmerkime nei Virgilijaus Noreikos, nei kitų pas mus atsilankančių, nesmerkime nei tų, kurie tuose koncertuose dalyvavo, nei tų, kurie juos dar garsiau gyrė ir recenzavo, bet taipgi neprakeikime ir tų, kurie, gal būt, išvelgdami jų siuntėjų tikslus, susilaukė ir nėjo į tuos koncertus, o kai kurie net išdrįso — nes Detroite tam tikrai reikėjo daug drąsos — ir kitiems patarti į tokius koncertus neiti. Tikrai „iki kur mūsų politinė beprotybė nuvažiavo“, jei mes pradėsime smerkti tuos, kurie yra nusistatę prieš komunistus.

Manau, jog daugumas iš mūsų supranta, kad po ruso komunisto letena pavergtoje Lietuvoje gyveną mūsų broliai jau virš 20 metų daugiau ar mažiau turėjo prisitaikyti prie vietos gyvenimo sąlygų. Gal ten ir aukščiausiam poste sėdįs lietuvis komunistas yra tikras lietuvis patriotas, tačiau mes šiame laisvės krašte tiems patiems Maskvos agentams nesitaikinkime, bet gerai prisiminkime lietuvišką patarlę: „Neik su velniu obuoliaut, nes neteksi nei obuolių, nei maišo“. Taip, mes norime ne tik bendrauti, bet ir draugauti bei broliautis su savo broliais pavergtoje Lietuvoje, bet kol į savo kraštą nuvykę tik Vilniaus viešbučiuose turime sėdėti, kol mums be politrukų priežiūros negalima su jais susitikti, kol mes ten negalime pasiūsti nei lietuviškos knygos, nei lietuviško laikraščio, nei lietuviškos plokštelės, nei solistų, nei ansamblių, nei menininkų, nei kitų mūsų pasirinktų kultūrininkų, tol joks bendravimas, bendradarbiavimas ar draugavimas yra neįmanomas. Siuntinius siųsdami remiame komunizmą, bet tai darome, norėdami pagelbėti savo alkanam ir nuogam broliui, bet pagalvokime, ar tikslu mums eiti į Noreikų koncertus, kuriuose tik savo smalsumą patenkiname? Ir gerai pasvarstykime, kokios to pasekmės.

Man atrodo, kad mūsų antikomunistinis nusistatymas kasdien silpnėja. Seniau purkštavome, kada tie patys „vilniečiai“ rodė filmus apie Lietuvą, demonstravome, šaukėme ir rėkėme prieš Mikojaną, jam besilankant Amerikoje, o šiandien ne tik kad lankomės į Maskvos

(Nukelta į 118 puslapį.)

ŠEIMA

PRISIRIŠIMAS, PASITIKĖJIMAS, PAGARBA . . .

Vedusieji pasisako, kame glūdi jų vedybų sėkmė

Jeigu nagrinėdami gyvenimo nepasisekimus, ieškome priežasčių net ankstyviausiuose įvykiuose iš vaikystės metų, tai žvelgiant į tvirtas vedybas, ar nederėtų irgi ieškoti ivairių motyvų? Kodėl tos vedybos tvirtos? Kiek noro, aukos ir darbo įdėta į dviejų žmonių tarpusavio sugyvenimą, kad galima pasidžiaugti tuo tvirtumu?

Kam žinių telkimas buvo vienas gyvenimo siekimų, dažniausiai ant jo kambarių sienos ar stalčiuje padėtas įrodymas: su pasididžiavimu jis rodo savo pasiektą tikslą. Tačiau, jei kam pats didysis gyvenimo tikslas buvo tvirtos vedybos? Kas pastebės tą neįrėmintą diplomą, kuris užpildo kiekvienos dienos darbą ir visus slaptuosius troškimus? Visas dėmesys, visos pastangos tebuvo sutelktos dviejų žmonių glaudesniai ryšiui išvystyti.

♦ ♦ ♦

Nėra, sakoma, nei vieno rūbo, kuris tiktų visiems žmonėms. Taip ir nerasime nei vienos, tos pačios priemonės, kuri remtų vedybų sėkmę. Šiuo klausimu geriausiai gali pasisakyti patys vedusieji. Jie kuria, stato, bando ir gyvena. Kiekvienos dienos tėkmėje mato vienas kito trūkumus. Ir vis dėlto pajėgia ugdyti save ir dėti pagrindus šeimai.

PRISIRIŠIMAS

Kai kam prisirišimas ir buvimas drauge su mylimu žmogum yra vienas svarbiausių sugyvenimo šaltinių.

Vos penkerius metus ištekėjusi moteris įdomiai įrodinėja: “Mano vyras ištisas valandas praleisdavo besimokydamas prie knygų. Aš sėdėdavau drauge su mežginiu rankoje. Mes nutarėme niekur neiti be vienas kito. Auga vaikai. Abu juos prausiame, abu pasivaikščioti vedame. Turime ir mes nemalonumų. Tai nuolatiniai uošvienės pamokymai, palyginimai su kaimynais ar jos gerais pažistamais. Tai labai užgauna mane. Bet, kai mudu sutariame, tai ir jos pamokslavimai nėra taip jau baisūs”.

Yra toks senas palyginimas, kad penkerių metų vedybos tėra popierinės. Prisirišimo būdą pasirinkdami, šie du jauni žmonės tikrai padeda jau ne popierinį pagrindą.

PASITIKĖJIMAS

Yra vedusiųjų, kurie pasitikėjamą laiko viso jų ryšio pagrindu. Dešimtį metų vedęs vyras noriai dėsto savo mintis: “Esu sėslus ir labai mėgstu namų aplinką. Mano žmona energinga, judri, veikli. Ją domina organizacijos, šalpos ir parapijos reikalai. Gera žinau, kad šie dalykai yra svarbūs žmogaus gyvenime. Todėl dar skatinu ją ir su pasitikėjimu žiūriu į kiekvieną jos veikimą. Žinau, kad ji, būdama mano žmona, elgsis prideramai. Jeigu neturėčiau pasitikėjimo, tur būt, vedybų gyvenimas būtų labai sunkus. Net ir aštresni susikirtimai būtų neišvengiami”.

Vyro pasitikėjimas savo žmona ne vien tik kaip asmenybe, bet ir jos pasirinktais siekimais labiau suartina šiuos du žmones ir sustiprina jų vedybų ryšį.

PAGARBA

Pagarba yra gal sunkiausiai aptariama sąvoka. Kad savo tėvą ir motiną gerbti reikia, tai jau mintinai išmokome iš katekizmo knygelėlių. Bet kaip vyrui gerbti žmoną, jei daug lengviau pasakyti jai: “Išvirk pietus”, ir kaip žmonai gerbti vyrą, jei daug lengviau jam paliepti: “Išnešk šiukšles”. Kaip ta pagarba gyvenime pasiekama? Ar tik vergišku sutikimu su kito nuomone? Tyliai nuolaidumu?

Nuo altoriaus iki 25 metų vedybų sukakties — ilgas ir vingiuotas kelias. Ir štai du žmonės, kurie pagarba rėmėsi tuos ilgas bendro gyvenimo metus gražiai išsitaria: “Mus jungia tik stipri pagarba vienas antram. Mūsų visiškai skirtingos profesijos. Visą dieną praleidžiame skirtingose aplinkumose. Ir nekantriai laukiame vakaro, kad galėtumėm išsipasakoti savo rūpesčius ir nepasisekimus. Net išmokome

JAUNYSTĖ

GYVOS STUDENTŲ DISKUSIJOS, KODĖL BŪTI LIETUVIU

Diskusijos vyko 1968 m. lapkričio 16 d. studentų ateitininkų kandidatų kursuose Čikagoje. Joms vadovavo Algis Norvilas, psichologijos doktorantas, šiuo metu jau dėstęs Ksavero Kolegijoje Čikagoje. Ruošiant spaudai, diskusijų mintys, kai ką išleidžiant, buvo kiek sutrumpintos.

Algis Norvilas: Kalbėsiu su jumis apie tautiškumą. Pradžioj noriu jį paaiškinti iš istorinio taško, kas jį sudaro, kiek praeity juo buvo rūpinamasi ir kodėl dabar jis taip aštriai stovi. Manau, kad tai padės jums suprasti, kodėl tas tautiškumas mums yra toks problematiškas. Pirmas klausimas yra, kodėl lietuvių tauta yra taip susirūpinusi lietuviškumu? Jei pažiūrėsi į amerikiečius, tai tikriausiai nelabai surasi tokių organizacijų, kurių vienas principas reikautų būti amerikiečiu. Tuo tarpu daug mūsų organizacijų pabrėžia, kad reikia būti lietuviu — būti lietuviu yra stačiai principo reikalas.

Marytė Smilgaitė: Amerikiečių organizacijoje to nėra pabrėžiama, nes Amerikoje savaime yra amerikiečių organizacijos. Taip būtų ir Lietuvoje — ten būtų lietuvių organizacijos. O čia, išeivijoje, norint išsiskirti, reikia pabrėžti savo skirtingą tautybę.

Algis Norvilas: Bet kad ir Lietuvoje lietuviams kažkaip nebuvo savaime aišku.

Lina Kriaučiūnaitė: Anais laikais lietuviai pra-

gerbti vienas kito patarimus. Dažnai žmogus toliau stovėdamas gali drąsiau savo nuomonę išreikšti, ir man žmonos patarimai tik į gera išeina”.

Prisirišimas, pasitikėjimas ir pagarba — tai tik trys sąvokos, atitinkančios pavienių porų būdo savybes ir reikalavimus. Bet ar tai nerodo, kad nesvarbu, kokių ramsčių pasiramsčiuodami sėkmės beieškotumėm, gyvenimas vertas to tikslo siekimo?

Gailutė Valiulienė

dėjo kurti savo valstybę, atsiskyrė nuo kitų — tai jie pabrėžė tautybę.

Algis Norvilas: Tautybės išlaikymas buvo apėmęs visą lietuvių sąmonę ir galvosena. Kada esi dėl ko spaudžiamas, spaudimo pergyvenimai paaštrina tas vertybes; jos būna pabrėžiamos kaip savotiškas atsispyrimas prieš sunaikinimą. Taip ir tautybė. Ji buvo keliama po rusų valdžia, prieš lenkų įtaką. Tai perėjo ir į nepriklausomybės laikus. Dėl to pabrėžimo kilo pavojus iškelti tautą ir tautybę virš visko,

o kitą bei kitas tautas pažeminti, kaip, pavyzdžiui, darė Hitleris vokiečių tautoj. Tai nacionalizmas, ne patriotizmas. Teisinga yra mylėti tautą, bet nereikia jos pervertinti, suabsoliutinti. Antra vertus, yra kitas pavojus — ir jis tuoj po II pasaulinio karo ir paskui, mums atvykus į Ameriką, buvo palietęs kai kuriuos jaunesnius, ypač studentus. Jie klausė: ar yra gerai pabrėžti lietuviškumą, gal būtų geriau pabrėžti internacionalizmą arba kosmopolitizmą? Kam užsidaryti siaurose tautos ribose? Ar ne verčiau bendrauti tarptautinėje plotmėje? Kodėl tas internacionalizmas tapo toks populiarus po II pasaulinio karo?

Aleksas Pakalniškis: Nacionalizmas sukėlė karus.

Algis Norvilas: Po II pasaulinio karo buvo daug tokių intelektualų, kurie galvojo, kad tautos sukėlė karus, ir, jeigu panaikinsi tautas, tai išspręsi visas žmonijos problemas: nebus karų, visi broliškai gyvens. Ir kai kurie studentai buvo paveikti tos minties ir todėl savy kovojo: ar likti lietuviais, ar, lietuviybės atsisakius, tapti pasaulio piliečiais, o ne kokiais užsidarėliais... Kaip jūs galvojat, ar tautos bendrai turi kokią reikšmę dabar pasauly, ar gal iš viso neapsimoka, kad jos būtų?

Marytė Smilgaitė: Jeigu žmonės nesiskirstys į tautas, tai vis tiek kaip nors kitaip skirstysis. Skirtumai liks, tik kitoki... Be to, negali taip sau pasikeisti. Tu jau turi savo istoriją, savo kultūrą iš tėvų, o šie iš tėvų tėvų... Tai jau da-

lis tavęs, ir negali taip jų atsakyti, net jei norėtų pasidaryti betautis pasaulietis plačia prasme... Be to, jei ir atsisakytum būti lietuviu, tai tu atsiskiri nuo jų ir pasidarei kuo kitu, pavyzdžiui, amerikiečiu.

Raimundas Šilkaitis: Tai galima palyginti su Amerika. Čia žmonės visi vienodi, t. y. amerikiečiai. Bet jei tu nuvažiuosi į jos pakraštį, pvz. rytus, ir palyginsi su amerikiečiais pietuose, tai pamatysi, kad žmonės vis tiek skiriasi. Todėl, jei visi pasaulyje priklausytų vienai tautai, vis vien kuo nors skirtųsi.

Živilė Paskočimaitė: Tas ir yra, kad kiekvienas žmogus ieško individualumo ir siekia jį su kuo nors sujungti. Man atrodo, kad turi būti tautiškumas. Kitaip žmogui nebūtų nieko, kas jam tikrai būtų sava: nebūtų protėvių, nebūtų nei sūnų, nei dukterų jo vardui tęsti. Žmogus tik-tai dabar būtų, ir, kada mirtų, viskas pražūtų.

Aleksas Pakalniškis: Jeigu būtų viena tauta, tai būtų labai gerai. Nebūtų karų... Iš viso, ar reikia išlaikyti kultūrą?

Kristina Abromaitytė: Tai kieno kultūrą priimtų visi? Ar ispanų, ar amerikiečių — ir ar galėtum visiems vieną primesti?

Aleksas Pakalniškis: Aš manau, kad būtų sunku vieną kurią priimti, bet jei galėtume visas sujungti į vieną, tai būtų idealu.

Živilė Paskočimaitė: Bet kultūrų negali sujungti. Kiekviena kultūra turi savo religiją, savo papročius... Skiriasi ir mene, literatūroje, kitose srityse. Kaip tu gali padaryti vieną didelį burbulą, kur viskas būtų tas pat.

Marytė Smilgaitė: Būtų tai puiku?!... Tai būtų lyg pragaras, kuris buvo aprašytas knygoje "Brave New World", kada ne tik ta pati kalba, ta pati kultūra, bet tie patys žmonės fabrikuojami. Tai irgi nėra labai idealus gyvenimas.

Aleksas Pakalniškis: Hm... Nežinau.

Algis Norvilas: Yra galvojančių sentimentalų ir labai jautrių žmonių, kurie įsivaizduoja, kad dabar šiais laikais susižinojimo priemonių sistema vis vystysis, o ja žmonės vis pilniau viens kitą pažins... Kažkaip visi pradėsime arčiau jungtis, susimaišyti, o tautybės ims ir išnyks... Kęstutis Skrupskelis, jaunas filosofijos daktaras, savo straipsnyje "Drauge" tuo klausimu bandė šitaip atsakyti: kai mes, susižinojimo priemonėmis vis tobulėjant, pradėsime vis daugiau pažinti vieni kitus, tai daugiau pažinsime ir kuo nuo kitų skiriamės ir todėl šis vystymasis nereiškia tautų susijungimo... Kiek tai liečia tautų daugybę: yra žmonių, kaip, pavyzdžiui, istorikas Christopher Dawson, manančių, kad nepaprastas kultūrinis išsivystymas Euro-

poj įvyko kaip tik dėl to, kad joje buvo daug tautų, kurios viena tarp kitos maišėsi, trynėsi. Ir kada būna didelė trintis, dalykai pasidaro karšti. Dėl to pati Europa taip rutuliojosi ir kultūriniai pasireiškė, augdama ir pralenkdamas visas kitas pasaulio civilizacijas. Atrodo, kad, jeigu mes visi susilietume į vieną monolitinę pasaulio tautą, tai prarastume progą kūrybiniai reikštis.

Vytas Narutis: Mums anglų kalbos mokytojas sakė, kad, Amerikai kuriantis, Pensilvanijoje buvo norima išleisti įstatymą kalbėti tik vokiškai, bet tas projektas buvo atmestas senate vieno balso persvara. Manoma, kad Amerika išliko vieninga dėka knygų ir laikraščių, nes kitaip būtų buvę daug dialektų ir kalbų.

Algis Norvilas: Panašiai ir Europoje dialektai išnyksta, kai valstybių mokyklose mokoma viena tautinė kalba.

Vytas Narutis: Eric Hoffer pastebėjo, kad iš Europos atvykę imigrantai prisiima automatiškai amerikiečių gyvenimą, jei buvo žemesnės kultūros, o jei aukštesnės už amerikiečius, tai nenori lengvai prisiimti.

Algis Norvilas: Dalinai taip, bet tas klausimas nėra jau toks aiškus, nes, kiek aš pastebiu, tai atvažiavusieji iš Europos laisvų kraštų, net jei ir išsimokslinę, greitai įsijungia į Amerikos gyvenimą. Atrodo, kad laikosi tie, kurių tautos dabar yra paliestos tam tikros tragedijos.

(Bus daugiau)

V. NOREIKOS KONCERTAMS PRAĖJUS

(iš 115 p.)

diriguojamus koncertus, bet net neleidžiame prieš tokius koncertus pasisakyti per lietuvių visuomenės pinigais išlaikomas radijo valandėles ar net kai kuriuose katalikiškuose lietuviškuose laikraščiuose. Kur dingio mūsų Pilėnų dvasia, kada net smalsumas mus nugali?

Baigdamas pageidaučiau, kad tiek PLB, tiek Vilkas, tiek ir Alta tokiais atvejais viešai pareikštų savo nuomonę kiekvienu atskirai iškilusiu klausimu, nes ir dabarėjusieji į koncertą bandė atsiremti tik į bendrinius veiksmų nutarimus ir juos sau palankiai aiškino. Vieniems atrodė, kad Vliko narys Vytautas Vaitiekūnas leido į tokius koncertus eiti, nes jie buvo "privataus" pobūdžio (nesimatė politrukų), kiti sakė, kad ir diplomatijos šefas Stasys Lozoraitis Eltos pranešimu palaimino tokius koncertus, nes jame tarp kitko sakoma: "Min. Lozoraitis mano, kad netikslu smerkti visus, kurie santykiuoja su žmonėmis iš Lietuvos". Tretieji bandė tvirtinti, kad ir PLB seime dr. Kęstutis Keblys patapšnojo per petį bendradarbiautojams, o su-

FILMAI

OEDIPUS THE KING. Šiame spalvotame ir intriguojančiame filme garsi Sofoklio tragedija tampa gyvenimu dėka geros režisūros ir puikios Ch. Plummer, L. Palmer ir kitų artistų vaidybos. Vertingas ne tik suaugusiems, bet ir jaunuoliams, bent kiek susipažinusiems su šia drama.

OLIVER. Anglų rašytojo Dikenso klasikinis veikalas "Oliver Twist" buvo paverstas muzikiniu vaidinimu, kuris dabar pritaikytas filmui. Filmas daug labiau pasisekęs už vaidinimą, tiek viso anuometinio Londono pavaizdavimu, tiek reikšmingų detalių ryškiu perteikimu. XIX amž. Londone vystosi jauno našlaičio Oliverio (Mark Lester) gyvenimo drama, perpinta šokiais ir dainomis. Labai vykusiai Carol Reed režisūra. Ši labai gera ir kultūringa pramoga rekomenduojama ne tik suaugusiems, jaunimui, bet ir vaikams.

PAPER LION. Gan nuotaikingas spalvotas filmas apie linksmus nuotykius Detroito Lions

kritikavo jiems nepritariančius. O kai kurie aklai atsidavė daugumos nuomonei sakdami, kad liaudis tokiais atvejais neklysta, ir ejo kartu su liaudimi, su vadais ir su "vilniečiais". Kokia vienybė?

Taigi, kiekvienas aiškinosi, kaip kas išmanė, ir mūsų veiksmų žodis tik šiuo klausimu būtų labai pageidautinas, nes, tur būt, dabar tokių koncertų tik pradžia buvo Amerikoje. Neturint aiškaus nusistatymo, mūsų bendras priešas komunizmas bandys mus savo tarpe sukiršinti, užčiaupti mums burnas ar ištraukti, o kitus mūsų pačių rankomis ir ištumti, iš aktyvių veikėjų gretų, bandys sunaikinti mūsų lietuvišką kultūrinį gyvenimą tremtyje ir nuslopinti mūsų gyvasias organizacijas. Galiausiai pageidaučiau, kad Lietuvos Laisvės Kovos Metams pasibaigus, mes ne savo tarpe kovotume, bet nukreiptume visas savo turimas kovos priemones prieš mūsų visų priešą komunizmą. Neleiskime, kad jis, šėtoniškai išnaudodamas mūsų meilę Lietuvai ir lietuviškai dainai, tautiniai sunaikintų mus šiame laisvės krašte. Jam menas yra tik priemonė savo tikslui atsiekti. Nesistebėčiau, kad jie ir religiją panaudotų savo šėtoniškiesiems tikslams.

Vytautas Kutkus

amerikietiško futbolo komandos treniravimo stovykloj.

RACHEL, RACHEL. Tai rimto pobūdžio psichologinė studija apie vieną jau pagyvenusią, bet neištekęsiją moterį, kurią gerai suvaidina Joanne Woodward. Šiame filme pirmą kartą režisuoja aktorius Paul Newman. Kai kurių kritikų laikomas vienu geriausių 1968 m. filmu. Tik suaugusiems.

REPORT ON THE PARTY AND THE GUESTS.

Ši trumpa čekų gamybos alegorija apie totalitarizmą yra reikšminga kaip tik šiuo metu, kada Čekoslovakija yra sovietų okupuota.

ROMEO AND JULIET. Klasikinė Šekspyro tragedija režisoriaus Franco Zeffirellio yra išradingai techniškai pastatyta, bet interpretuojama paviršutiniškai. Be reikalo parodoma viena nuogumo scena. Šis spalvotas pramoginis filmas tinka suaugusiems ir brandesniajam jaunimui (Zeffirellio filmas nesumaišytinas su daug prastesniu to paties vardo italų gamybos filmu).

THE SEA GULL. Norėdamas išlaikyti Antono Chekhovo XIX amž. klasikinio veikalo dvasią, režisorius Sydney Lumet nufilmavo šį veikslą kaipo vaidinimą scenoje, naudodamas ilgus melodramatiškus monologus ir grupuodamas jo eigą pagal scenos aktus. Filmą išėjo statiškas ir muziejiškas. Venessa Redgrave vaidina "mergaitę, kuri gyvena provincijoje laisva kaip žuvis", iki tampa suvedžiota ir sunaikinta atsilankiusio rašytojo (James Mason). Simone Signoret puikiai atlieka senstančios artistės, rašytojo meilužės vaidmenį, o David Werner gerai vaidina jos sūnų. Filmą tinka tik suaugusiems ir vyresnio amžiaus jaunimui.

THE SERGEANT. Rod Steiger meistriškai pavaizduoja grubų, sadistišką seržantą, homoseksualą, taikos metu terorizuojantį JAV armijos bazę Prancūzijoje. Čia jis jausminiai prisiriša prie vieno gražaus kareivio (John Phillie Law) ir, norėdamas jį dominuoti, išardo jo draugystę su gražia jauna prancūze (Ludmila Mikael). Tiesiai, bet taktiškai ir nuosaikiai vaizduojami faktai kariuomenės gyvenime. Netinka nei jaunimui, nei vaikams.

Muzikuojant (nuotrauka Algirdo Grigaičio).

ŠYPSANTIS

NAUJOVIŠKA ENCIKLOPEDIJA

Blogas vaikas yra toks, kuris elgiasi kaip tavo, bet yra tavo kaimyno.

Genijus — tai kitos moters vyras.

Draugas yra tas, kurio priešai tie patys, kaip ir tavo.

Filantropas: sinjoras, kuris savo artimui viešai gražina dalelę to, ką buvo iš jo pavogęs niekam nematant.

Kreditorius: žmogus, kurio atmintis geresnė, negu pasiskolintojo.

Nusikaltėlis — tai tas, kuris leidžiasi pagau-namas.

PAGREITINTAI

Nelabai populiarius “pop” meno puoselėtojas turėjo nusisamdęs kambarį ir negalėjo sudurti “galo su galu”. Jo nuoma buvo kelias savaites nemokėta. Šeimininkas jam tai priminė.

— Būkite gailestingas, mielas pone, — pareiškė dailininkas. — Dabar žmonės šio meno nesupranta, bet ateis laikas, kada bus sakoma, kad čia gyveno didžiausias visų laikų dailininkas.

Šeimininkas į tai tik tiek teatsakė:

— Jei negausiu nuomos šiandien, tai žmonės galės šitaip sakyt jau rytoj.

SAŽININGUMAS

Anglijos rašytojas Doyle, detektyvo Šerloko Holmsa nuotykių autorius, kartą pasiuntė aštuoniems gero vardo bendrininkams po trumpą telegramą: “Bėk, viskas išaiškinta”.

Kitą dieną visi aštuoni išbėgo iš Anglijos.

SUSIRAŠINĖJIMAS

Rašytojas Mark Twainas su daug kuo plačiai susirašinėdavo, o tai jį nuvargindavo ir jam atimdavo daug laiko.

Vienas literatas parašė Twainui laišką ir, negaudamas atsakymo, vėl į jį kreipėsi, pridėdamas prie savo laiško pašto ženklą ir popieriaus lakštą.

Po kelių dienų jis gavo iš Twaino atviruką su pastaba: “Pašto ženklą ir popierių gavau. Prašau atsiųsti voką”.

PAGAL MATEMATIKĄ

Kartą Karaliaučiaus universiteto studentai demonstratyviai išėjo iš kažkokio profesoriaus paskaitos. Universiteto senatas nutarė studentus už tokį išūlumą nubausti. Tačiau tam pasipriešino matematikas Karlas Jakobis, vienas eliptinių funkcijų teorijos kūrėjų.

— Mano manymu, — pasakė jis, — nusikalto tik tie trys, kurie išėjo paskutiniai. Juk yra sena universitetų taisyklė: “tres faciunt collegium” (trys sudaro kolegiją), pagal kurią užtenka trijų studentų, kad profesorius galėtų skaityti paskaitą.

SKIRTUMAS

— Koks yra skirtumas tarp Joanos Arkietės, Napoleono ir de Gaule? — buvo paklaustas vienas studentas. Paryžiaus universiteto egzaminuose. Šis atsakė:

Ogi toks... Iš tų trijų de Gaule yra vienintelis, kurį anglai mums atidavė gyvą.

MODERNI PEDAGOGIKA

— Kaip tau sekasi auklėti sūnų?

— Ačiū, gerai, aš jau pripratau jo klausyti.

PASIPRIEŠINIMAS

— Jūs norite susituokti su mano dukterimi... Bet pirma turėjote pakalbėti su mano žmona.

— Taip. Tačiau aš vis vien norėčiau susituokti su jūsų dukterimi.

Palinko Pr. Alš.

ANAPUS

Paleckio memuarai

“Neseniai pasirodžiusi Justo Paleckio memuarinė knyga “Žingsniai smėly” (Vilnius, 1968 m.), apima vienerius, 1926-uosius, metus. Kuo tie metai būdingi? Pirmoji jų pusė — dar juodosios klero reakcijos siautėjimo laikas, antroji — trumpas liberalinės demokratijos valdymo periodas ir pagaliau — fašistinis perversmas” (“Literatūra ir Menas”, 1969 m. II 8 d.).

Knygų pardavimas

“Respublikoje yra 170 knygynų. Vienas jų vidutiniškai aptarnauja 18 tūkstančių gyventojų. Estijoje ir Latvijoje padėtis palyginti geresnė...

Kokią vietą mūsų respublikos knygų prekyba užima kitų tarybinių respublikų tarpe?... pagal... knygų pardavimą vienam gyventojui — 1967 metais buvome ketvirtoje vietoje: po Estijos, Latvijos, Rusijos Federacijos. Galimas daiktas, greitai iškopsime į trečiąją vietą...

Tebera ribotos leidyklų galimybės, neišspręsta aštri, jau seniai įgirusi popieriaus problema.

Apie knygų eksportą galime kalbėti visai be ironijos, nors jis dar nėra didelis. Pernai užsieniui pardavėme knygų už 36 tūkstančius rublių... pirkto JAV, Kanados, Anglijos, Lenkijos, Vakarų Vokietijos, Australijos firmos” (“Literatūra ir Menas”, 1969 m. II. 8 d. Interviu su Vyriausios knygų prekybos valdybos viršininku Br. Vaitkevičium).

Proza — 1968

“Praėjusių metų prozoje ypač gausu apysakų... Trisdešimt knygų, gausybė kūrinių periodikoje — toks praėjusių metų prozos derlius... Apie tai šiandien kalba trys literatūros kritikai”.

Algimantas Bučys: “Tiek smarkių ginčų dėl prozos, kiek pernai, seniai begirdėjom... Gal

būt, mūsų literatūrinė visuomenė jau taip subrendo, kad nenori pasyviai priimti peršamų jai nuomonių ir pageidauja pati, savarankiškai pasirinkti artimiausias širdžiai knygas ir jų vertintojų mintis? O gal, iš kitos pusės pažiūrėjus, mūsų proza šiandien išitvirtino tose pozicijose, kuriose rašytojui bene labiau rūpi bliviai patyrinėti mūsų tikrovę ir pateikti skaitytojo apmąstymams gausią ir autentišką gyvenimo medžiagą, sąmoningai vengiant ir senojo, dogmatiško, ir modernaus, alegoriško, morali-zavimo? Įtariu, jog aktyvios abi dingstys. Bet jei pirmoji džiugina, tai antroji verčia susikaupti.”

Albertas Zalatorius: “Šiandieninė proza sąžiningai moka skolą pokario dešimtmėčiui, ieškodama ten naujų temų ir originalaus vertinimo galimybių...

Pagrindinis klausimas, man rodos, yra štai koks: ar mes pasiruošę atvirai sutikti ir sąžiningai įvertinti aštrią socialinę prozą. Sakydama, “mes”, aš turiu galvoje leidyklų ir redakcijų darbuotojus, kritikus ir visus, kurie sudaro pereinamąją grandį tarp rašytojo ir skaitytojo. Juk socialinė proza — tai pirmiausia kritiška proza... konfrontuojanti su įsisenėjusiomis, paplitusiomis ir gyvenimo stabdžiu tapusiomis normomis ir gyvenimo būdu”.

Vytautas Galinis: “Baigėsi dar vieneri metai. Baigėsi palydimi neregėto riterių turnyro. Ore dar tebeaidi kardų smūgiai į pakeltus skydus, dar tebezvimbia užnuodytos strėlės. Išlieta marios rašalo, o galų gale paaiškėjo, kad iki diskusijų mes vis dar nepriaugę.

Prozoje vis labiau imame pasigesti paprastumo... Jau laikas paskelbti griežtą kovą įvairiems madingiems surogatams, visokiems pseudodoizmams. Pirma, pseudointelektualumui, kai iš niekų daroma didžiausia filosofija... Antra, pseudolyrizmui, kuris neretai virsta sentimentalium plepumu... Trečia, pseudonovatoriškumui, kai žūt būt veržiamasi į avangardistus...

ATGARSIAI

VISUS APJUNGS TIK LIETUVYBĖ

Su susidomėjimu perskaičiau Jūsų žurnalo „Akiračių“ skyriuje kun. Alfonso Grauslio pastabas, visai sutikdamas su jo raginimu „visiems lietuviams vis labiau susijungti“, tačiau kiek suabejodamas jo siūlomo tos vienybės pagrindo realumu. Jis sako: „ekumeninis sąjūdis kaip tik ir jungia visus, nes juo bandoma pastatyti tiltus tarp konfesijų, iki šiol mus skiriančių viens nuo kitų“ („L. L.“ sausio nr. 25 psl.).

Ar ekumeninis sąjūdis sujungs visų mūsų konfesijų pasekėjus, klausimas dar toli gražu neaiškus, tačiau jei taip ir įvyktų, tai dar toli gražu tas sąjūdis neapjungs visų lietuvių. Be abejo, linkėtina, kad taip atsitiktų, bet kun. Grauslys užmiršta, kad nemena mūsų tautiečių dalis jokioms konfesijoms nepriklauso, yra laisvamaniai, indiferentai, Katalikų Bažnyčia arba ir bet kurią kitą konfesiją ignoruoja arba net ir nusistatę religinių dalykų atžvilgiu priešiški. II Vatikano susirinkimas jų į savo or-

bitą neįtrauks ir ekumeninio sąjūdžio ideologija visų lietuvių nesujungs. Man rodos, kad ieškoti lietuvių apsijungimo konfesiniu pagrindu tuščios pastangos. Visų konfesijų ir be jokių konfesijų lietuvių gali apjungti tik vienintelis pagrindas, būtent, lietuvybė. Gali būti karštas katalikas, protestantas ar kurios kitos konfesijos išpažinėjas, gali būti laisvamanis, pagonis, agnostikas ar bedievis, bet juos visus jungia tik vienas pagrindas, viena mintis ir viena ideologija, būtent, lietuvybė ir Lietuva.

Vyt. Alantas, Detroitas

Sutikdamas su šia pastaba, dar pridėdu: kuo daugiau kelsime vienijimosi pagrindų, tuo labiau turėsime vilties pasiekti vienybės.

Alfonsas Grauslys

ŠIUOLAIKIŠKAI

Vienas pačių geriausių lietuviškų periodinių leidinių aplamai, tur būt, laikytini „Laiškai Lietuviams“... Žurnalą leidžia lietuviai jėzuitai... Tačiau ir kitaip galvojantieji, kitų tikėji-

Mūsų stambiosios prozos derlius vis dar ne-gausus... Ką gi, metai kaip metai. Viduniški. Ne daugiau“ („Literatūra ir Menas“, 1969 m. II. 8 d.).

Literatūros istorija

„Ką tik pasirodė akademinės „Lietuvių literatūros istorijos“ ketvirtasis tomas — paskutinė ir pati stambiausioji šio leidinio knyga. Joje apžvelgiama tarybinė lietuvių literatūros raida nuo 1940 m. iki dabartinių laikų“ („Literatūra ir menas“, 1969 m. II. 15 d.).

Kaimas ir šviesuoliai

„Kaimo inteligento problema labai sena. Kadaisė jis buvo tik „liktarna“, tik nacionali-

nių jausmų žadintojas. Ir tas „tik“ buvo pamatai, išlaikę mūsų dvasinės kultūros pusiausvyrą, išvedę ją į naują pakopą. Šio šimtmečio pirmaisiais dešimtmečiais iš kaimo išplaukęs rašytojas, muzikas, dailininkas tempė paskui save kitus; formavosi mūsų aukštosios mokyklos ir muziejai, teatrai ir muzikiniai kolektyvai.

Šiandien kaimas — elektrifikuotas, radiofikuotas, turi televizorius ir, neretai, gan modernius kultūros namus, o mokyklą — būtinai. Vadinasi, apkerpėti lyg ir nebūtų kada. Betgi „persisotinus“ atrodo, kad pasiekta — „aš viską turiu“ ir „viską žinau“. Užsirakinama savo pasaulėlyje“ („Kultūros Barai“, 1968 m. lapkr. nr., 65 psl. Toliau pasakojama apie keletą gražių kaimo šviesuolių pavyzdžių, kurių, autorės M. Macijauskienės tvirtinimu, „mažoka, bet... per juos ir atiteka meilė gimtajai žemei“).

mų skaitytojai, jei jie tik nuoširdžiai ir sąžiningai tą žurnalą vertina, negali jam nepripažinti daugelio dorybių.

“L. L.”... savo išore tikrai nenusileidžia daug didesnių tiražų ir išteklių amerikiečių, vokiečių ar prancūzų žurnalams. Tačiau pagrindinės žurnalo dorybės, be abejo, slypi jo turinyje. O tas turinys pirmoje eilėje yra padorus ir pakantus. Niekad jame nekvailinami, nemenkinami ir neužgadinėjami tie, kurie yra kitų pažiūrų negu žurnalo leidėjai. Tai, žinoma, savybė, kuri kultūringoje spaudoje turėtų būti savaiame suprantama, tačiau, lietuviškus laikraščius ir žurnalus bevartinėjant, ta “L. L.” žurnalo rodomoji pagarba kitaip galvojantiems kažkaip maloniai krinta akysna.

Sakydami, kad šitas žurnalas yra **šiuolaikiniškai** redaguojamas, gal būt, ne kiekvienam sukelsime teigiamą išpūdį. Juk ne paslaptis, kad mūsųose yra ne toks jau mažas skaičius tokių, kurių skonis, mastai ir galvojimo įpročiai per pastaruosius 25 metus nepasikeitė...

Tačiau “L. L.” žurnalo atvirybė gyvenamajam laikui nėra vien tiksliai formai... Svarbiausia, kad žurnalas drąsiai ir be baimės dairosi po **dabartinę** lietuvišką visuomenę, kelia jos socialius, galvosūkius, svarsto, samprotauja, vie-

nokias ar kitokias išvadas daro (su kuriomis ne būtinai visi juk turime sutikti), trumpai — gyvena šios dienos lietuvių ir žmogaus rūpesčiais...

R. E. Maziliauskas Europos Lietuvyje,
1968. XII. 17

KAS KYLA, KAS KRENTA

Mano pastabos: 1) žurnalas iškilo — puikus. 2) Skaitytojų lygis krenta. 3) “Laiškai Lietuviams”; reikėtų pridėti — inteligentams. 4) Manau, kad per dideliu iškilimu jūs tolinatės nuo masių. Dėl to prenumeratorių skaičius turėtų mažėti. Linkiu sėkmės.

A. Šeškus, Torontas

“L. L.” prenumeratų skaičius 1968 m. nežymiai padidėjo.
— *Red.*

APIE IV DIEVO ĮSAKYMĄ

Jau 19 metų, kaip esu čia JAV, bet niekuomet nepastebėjau, kad IV Dievo įsakymas būtų minimas mokykloje, bažnyčioje ar laikraštyje.

Būtų labai malonu, kad 1969 m. kas nors “Laiškuose Lietuviams” parašytų ir apie IV Dievo įsakymą...

Marija Vasienė

“LAIŠKŲ LIETUVIAMS” STRAIPSNIO KONKURSO LAIMĖTOJAI

“Laiškų Lietuviams” straipsnių konkurso komisija, susidedanti iš pirm. Anatolijaus Kairio, sekr. Dalios Tallat-Kelpšaitės, narių: kun. Povilo Dilio, Reginos Raslavičienės ir Vytauto Germano, dalyvaujant “Laiškų Lietuviams” redaktoriui kun. Kęstučiui Trimakui, S. J., apsvarsčiusi atsiųstuosius rankraščius, nutarė premijuoti sekančius straipsnius: suaugusiųjų grupėje: Vinco Kuliešiaus skiriamą 100 dol. pirmąją premiją skirti už straipsnį, pasirašytą “Vox Rationis” slapyvardžiu; dr. Edmundo Ringaus skiriamą 50 dol. antrąją premiją — už straipsnį, pasirašytą A. Tautvydo slapyvardžiu. Trečiajai premijai tinkamo straipsnio nerasta; jaunimo grupėje: Stefanijos Rudokienės 50 dol. pirmoji premija skiriama už straipsnį, pasirašytą Nakties Svirplio slapyvardžiu, o Prano Razmino 25 dol. antroji premija — už straipsnį, pasirašytą Velnio Prietelio slapyvardžiu.

Atidarius vokus, sužinota, kad suaugusiųjų grupėje pirmosios premijos laimėtojas yra VYTAUTAS ZALATORIUS iš Cicero, Ill., o antrosios premijos laimėtojas — LEONARDAS DAMBRIŪNAS iš Brentwood, Md. Jaunimo grupėje pirmosios premijos laimėtoja yra RASA ŠILĖNAITĖ iš Putnamo mergaičių bendrabučio, o antrosios premijos laimėtoja yra ALDONA RYGELYTĖ iš Monroe, Conn.

ADMINISTRACIJA PRANEŠA

Skaitytojų patogumui "L. L." administracija laikosi tokios tvarkos: skaitytojams žurnalo prenumerata pratęsima automatiškai, nebent jie iš anksto praneša administracijai žurnalo nebesiuntinėti arba jį siuntinėti tik iki nurodyto laiko. Prenumeratos kaina metams — 5 dol. Atskiro numerio kaina — 50 c.

LEIDĖJAI DĖKOJA

"L. L." leidėjai Tėvai Jėzuitai nuoširdžiai dėkoja skaitytojams, auka parėmusiems žurnalo leidimą. 15 dol. aukojo S. Aukštikalnis (Detroit); 6 dol. kun. S. Morkūnas (Iowa); po 5 dol. — A. Mikėnas (Omaha), Z. Petkus (Park Ridge), J. Kaknevičius (Toronto), D. Žiūraitis (Oak Lawn), dr. A. Martis (Cleveland), A. Sadauskienė (Thronton), O. Ramanauskienė (Livonia), L. Kairys, S. Vaišvila, D. Varnaitis, A. Brencius (visi iš Čikagos). Po 3 dol. — H. Laucius (Oak Lawn), P. Augaitis (Delhi), J. Leščinskas (Detroit), S. Damašienė (Libertyville), S. Blynas (Conn.), B. Vizbaras (Boston), K. Jakštas, P. Šošienė (iš Čikagos). Po 2 dol. — J. Misevičius, A. Paulius, J. Bilevičius (visi iš Kanados).

LIETUVIŲ FONDAS

Lietuvių Fondo valdyba skelbia naują vajų 1969 metais. Baigiantis 1968 m., Fondas turėjo 2220 pilnateisių narių (be to, 246 įmokėjusių mažiau 100 dol.); pagrindinis kapitalas — 515,226.85 dol. Visi skatinami LF vajų paremti.

LITUANISTIKA FORDHAMO UNIVERSITETE

Šių metų vasaros semestre Fordhamo Universitetas Niujorke turės du kolegijos ir du aukštesniuosius (graduate) lituanistikos kursus. Užsiregistruojama iki balandžio 1 d. Informacijos, stipendijų ir anketų reikalu kreiptis: The Lithuanian Program, Fordham University, Box AA, Bronx, N. Y., 10458.

KRIKŠČIONIŠKOSIOS DEMOKRATIJOS ISTORIJOS REIKALU

Lietuvių Krikščionių Demokratų Sąjungos Centro Komitetas prašo paskelbti, kad LKD Tarybos nutarimu, organizuojamas Krikščioniškosios Demokratijos Lietuvoje Istorijos leidimas. Keliatomį veikalą redaguos redakcinė komisija, vadovaujama "Tėvynės Sargo" redaktoriaus dr. Domo Jasaičio. Visi, kurie turi bet kokios medžiagos — knygelių, žurnalų, ir laikraščių iškarpų, fotografijų arba nori prie veikalo išleidimo prisidėti savo atsiminimais, prašomi nedelsiant siųsti visą medžiagą dr. D. Jasaičiui, 220 North Seventh Avenue, Mount Vernon, N. Y. 10550.

ATSIŪSTA PAMINĖTI

SOCIALISTINIS REALIZMAS. Red. D. Velička. Išleido Pedagoginis Lituanistikos Institutas. Mecenatas A. Mackaus Knygų Leidimo Fondas. 58 psl. \$2.00.

Dr. Pranas Skardžius. LIETUVIŲ KALBOS KIRČIAVIMAS. Išleido Pedagoginis Lituanistikos Institutas. Mecenatas Lietuvių Fondas. 117 psl. \$5.00.

Louis Evelyn. VISI MES BROLIAI. Sulietuvino ir išleido Nekaltai Pradėtosios Marijos Seserys. Spaudė Immaculata, Putnam. 103 psl. \$2.50.

G. Česienė. RŪTELĖ. Skaitymai lituanistinių mokyklų ant-
rajam skyriui. Iliustracijos Z. Sodeikienės. Išleido JAV LB Kultūros Fondas. 136 psl.

Vitalija Bogutaitė. LIETUS IR LAIKAS. Antrasis eilėraščių rinkinys. Išleido Ateitis. Viršelis V. Krištolaitytės. 57 psl. 2 dol.

Pranas Naujokaitis. AUKSINIAI RAGELIAI. Lyrika. Išleido Lietuviškos Knygos Klubas. Viršelis P. Jurkaus. 62 psl. 2 dol.